

SOSIAL RETTFERDIGHET

samtaler **OPTIMISME** INDIVID

MAKT

KONTAKT **HELHETLIG LEDELSE**

SLT-KOORDINATOR **SPRÅK**

MÅL **GRÅSONEPROBLEMATIKK**

REEL MEDVIRKNING RESPEKT

KUNNSKAP

VEILEDNING **STØTTE** RÅD

SELVTILLIT sexologisk rådgiver

Solidaritet **MOTIVASJON**

MENNESKERETTIGHETER **NETTVERK**

IDENTITET **SAKKYNDIG UTREDNING**

SOSIALT ARBEID BEHANDLING

brukerplan-kartlegging

Kost-nytte begrepet

INNHOOLD

“Lederen” <i>Camilla Wright</i>	4
Soma - endelig et fagverktøy for Uteseksjonen <i>Matz Seifried</i>	8
Året 2017 i tall	10
Med kunnskap og vilje skal vondt fordrives <i>Tor Stinessen</i>	18
Gateliv <i>Marshalee Jones og Sondre Bøe Kleiven</i>	21
“Alle” ungdommer røyker hasj <i>Live Næss</i>	24
En kognitiv tilnærming i arbeidet med ungdom <i>Marianne Langeland og Live Næss</i>	26
Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme <i>Susanne Hellan Øiaas</i>	28
Sexologitilbudet i Uteseksjonen <i>Vebjørn Brækken</i>	32
Forebygging av selvmord <i>Geir Vågen</i>	34
Sommerjobbprosjekt <i>Matz Seifried</i>	36
Inkludering vs ekskludering <i>Rannveig Hermansen</i>	39

“LEDEREN”

Året 2017 har vært et år med mange store hendelser og situasjoner med, og blant de ansatte, der starten på året var preget av bekymring, usikkerhet og uro. Året endte likevel med ukuelig optimisme, selvtillit og ro, og ikke minst troen på at alt går bra til slutt.

Camilla Wright
Leder

Noen ansatte har gått videre til nye arbeidsfelt for en periode, og andre fortjent nyter pensjonisttilværelsen med sol og varme i sydligere strøk. På bakgrunn av dette så har vi fått inn nye ansatte, som alle er født før 2000, men etter 1985. Disse bidrar med energi, solid fagkunnskap og er med på å representere det viktige mangfoldet som vi møter i vår målgruppe. Vi som har jobbet noen år har godt av å bli utfordret på hvorfor vi gjør det vi gjør og blir utfordret på å sette ord på hva vi tenker om den jobben vi skal gjøre. Det er ikke så uvanlig at man også i denne type jobb kan se seg blind, og fortsette med det man alltid har gjort selv om det ikke virker. Selv om vårt arbeid handler om å møte sårbare mennesker i en vanskelig livssituasjon, så er ikke det det samme som at vi ikke skal utvikle oss. Vi må alltid forsøke å være kreative og løsningsfokusert.

Noe nytt kan også være noe gammelt. Sosialt arbeid som fagfelt de siste tiårene har vært preget av spesialisering og metodeutvikling som igjen gjør det enklere å måle suksess gjennom tall og resultater. Sosialt arbeid er betegnelsen på arbeid som rettes mot sosiale problemer, deres konsekvenser og løsninger. Prinsippene for menneskerettigheter og sosial rettferdighet er fundamentale for sosialt arbeid. Har vi mistet

dette på veien, når det kommer til kampen for profesjonens anerkjennelse, og har vi mistet en del av identiteten og målsetningen med profesjonen?

Som leder i Uteseksjonen i Trondheim, og som en som jobber med risikoutsatt ungdom, så er jeg opptatt av de som faller utenfor, og de møter jeg ofte i mitt daglige arbeid. Ungdommer som ikke passer inn, og som faller mellom stoler - opptil flere stoler på samme gang. Det kan virke som at mange ungdommer ikke fyller kriteriene til å få utløst hjelp, og dette er uavhengig om det er kommunale tiltak, NAV eller spesialisthelsetjenester og annet. Om det så være er alder, problematikk eller egen motivasjon, så fører det til samme resultat. En vurdering og et avslag som ofte inneholder setninger og ord som; “vil ikke nyttegjøre seg, er ikke motivert for endring, for mye rus, eller for mye psykiatri”. For ungdom med sammensatte og komplekse vansker er det store krav fra hjelpeapparatet om funksjons- evne og mestring. Det er tydelig at det er nøkkelen til å få hjelp. De som av ulike årsaker ikke klarer å møte opp til fastsatte tider til strukturerte samtaler på et kontor, eller ikke er rask nok til å skjønne hva som er feil, vil til slutt diskvalifisere seg selv for å få hjelp. Dette er en utvikling vi har sett over tid, og det er ikke nytt. Det som er nytt er

innføringen av kost-nytte begrepet i vurderingene som legges til grunn for hvem som kvalifiserer til behandling og hjelp. Dette øker vår bekymring for de mest utsatte. Vi skal vokte oss vel for at språket vi bruker reduserer mennesker til regnestykker. For enkelte ungdommer som Uteseksjonen har kontakt med er skadene så omfattende, misbruket så alvorlig og utsiktene til å bli "frisk" vurderes som så små at de taper i dette regnestykket. Vil de ungdommene som har hatt minst fra før få det dårligste tilbudet også videre fordi de er både dyrest og vanskeligst å behandle? Mitt håp er at vi begynner med å tilpasse tiltakene til de som trenger bistand, og slutter med begrep som sier at ungdommene "ikke nyttegjør seg tiltak". Vi sier implisitt at vårt tiltak er godt nok, hvis bare ungdommen hadde vært i stand til å få noe ut av det. Det er i mitt hode å forskyve ansvaret over på de svakest. Det viser til at vi forventer at mennesker som sliter skal være istand til å løse det selv - som igjen er en motsetning til at vi er et apparat som skal tilby hjelp. Som sosialarbeidere så må vi være bevisste vår tilgang til makt, og hvilken betydning språk har for vår tenkemåte og yrkesutøvelse. Vi må være ytterst forsiktig for å lage oss et språk som fordekker og vanskeliggjør det å gi hjelp til de mest utsatte.

FOTO: UTESEKSJONEN I TRONDHEIM

I denne årsrapporten har vi valgt å presentere våre tanker, vyer og visjoner gjennom å publisere artikler, essays og tankespinn, sammen med fakta gjennom tall og telling. Alle ansatte har bidratt med å skrive, diskutere og telle, og vi håper at resultatet vil gi innsikt i hva vi gjør i Uteseksjonen i Trondheim. Vi vil bidra til økt kunnskap om de ungdommene vi jobber med og en mulighet til å forstå hvorfor vi gjør det vi gjør i form av vårt menneskesyn, våre etiske refleksjoner og metodevalg. Uteseksjonen slår et slag for

prinsipper som lavterskelarbeid, tilgjengelighet, nysgjerrighet og åpenhet. Både i verden, Norge og i store lille Trondheim så er det behov for solidaritet og reell medvirkning, nå mer enn noen gang, og noen må gå foran å vise vei. For å sikre ungdommenes medvirkning i eget liv er vår erfaring at man må våge å spørre ungdommen hva de ønsker og jobbe med det som utgangspunkt.

Mitt håp for 2018 er at vi kommer opp av vår egen behandlingssilo og begynner å jobbe på tvers av nettopp systemer og strukturer

Uteseksjonen har i de siste årene hatt en målsetning om å være det tiltaket som er tilgjengelig for de som har behov for oss. Vi skal være en del av den overordnede strategien i Trondheim kommune som handler om å avdekke og kartlegge problematikk ved tidlig intervensjon. I praksis så betyr dette at vi ønsker å møte ungdommer i risikozonen så tidlig som mulig og at vi bistår til å "lose" de tilbake til prososiale arenaer der de bor og går på skole. Vi ønsker å bistå ungdom, foreldre, skole og andre for å få ting til å virke, slik at uheldige miljø i sentrum ikke blir så attraktivt. Vi ser gjennom de tallene som vi produserer at gjennomsnittsalderen på de ungdommene og unge voksne som vi møter gjennom oppsøkende eller oppfølging blir yngre og yngre. Spørsmålet er om dette er bra, eller om det har blitt tøffere for mange/ flere tidligere? Uteseksjonen rapporterer også at vi møter langt flere ungdommer ute i sentrum enn vi har gjort på flere år. Kanskje har ungdommene gått lei av å være på rommet og ligge under dyna, og søker seg nå ut og lager seg en alternativ arena som kan virke forstyrrende for noen. Jobben vår er da å sikre et trygt sentrum og et sentrum der det skjer kule ting.

I 2017 så har Uteseksjonen endelig fått på plass en sexologisk rådgiver der

ungdommer har fått et tilbud der de kan snakke om egen og andres seksualitet, positive og negative opplevelser med sex, og om ting virker som det skal. Gråsoneproblematikk når det kommer til salg og bytte av seksuelle tjenester og overgrep er også tema som går igjen.

En SLT - koordinator tjenesteplassert hos Uteseksjonen kom også på plass på slutten av året, og vi håper at dette kan bidra til en økt koordinering og samhandling mellom ulike tjenester og tiltak innen kriminalitetsforebygging. Vi har også deltatt i Brukerplan-kartlegging initiert av Trondheim Kommune og KORUS. I denne kartleggingen har vi samarbeidet med ulike tjenester både i Helse- og velferd, Enhet for rustjenester og Barne- og familietjenesten ved Omsorgsenheten. Hovedmålsetningen med kartleggingen er å ta en statussjekk hvordan det står til de som mottar tjenester knyttet til psykisk helse og rus i kommunen. Vårt oppdrag var å ha særlig fokus på de yngste tjenestemottakerne i alderen 16 -25 år. Det som ble avdekket og som krever mer fokus er gutter og psykisk helse, jenter og rus og ungdom med minoritetsbakgrunn. Her har vi noe å gå på, og igjen kan dette relateres til språk og begrepsbruk. Hva er det vi spør gutter og jenter om - spør vi om det samme? Er det enklere å knytte jente-

problematikk opp mot psykiatri og gutteproblemer til atferd og rus? Kjønnfordelingen i Uteseksjonen er ikke annerledes enn hos andre tiltak/tjenester der man har fokus på rus og kriminalitet; 70 % gutter/menn og 30 % jenter/ kvinner. Som en kollega en gang sa; guttene havner i fengsel og jentene blir pasienter på DPS. Hvordan kan vi møte dette på en bedre måte? Innspill mottas med takk.

Vi møter også mange ungdommer som har en minoritetsbakgrunn i gatene og som vi ser er i et risikoutsatt miljø. Når vi melder om dette, så er svaret at dette sikkert en ungdom som har kommet som enslige mindreårige asylsøkere, men det er det ikke. De fleste er født her eller har kommet som barn sammen med sine foreldre. De er likevel utsatte barn og de er sjelden kjent av hjelpeapparatet tidligere. Vi ser også at mange sliter med skole, men de færreste har en sakkyndig utredning. Her har vi et forbedringspotensial. Jeg tenker ofte på om vi har for rigide system slik at de som ikke passer inn faller utenfor og ikke får den hjelp de har krav på. Er vi villige til å endre på våre system og strukturer? Mitt håp for 2018 er at vi kommer opp av vår egen behandlingssilo og begynner å jobbe på tvers av nettopp systemer og strukturer.

Jeg har kalt dette tankespinn for “lederen” i anførselstegn, da jeg har brukt noen år på å eie begrepet. Jeg er nå klar for å droppe hermetegnet og går inn i 2018 som avdelingsleder fullt og helt. Det er mye jeg fortsatt ikke kan eller forstår, men jeg er bevisst det ansvaret jeg har, både for ungdommene som mottar hjelp i regi av Uteseksjonen, men også for de ansatte som hver dag gjør en formidabel innsats. Bøyer meg i støvet og biter i teppet, som bare jeg kan uttrykke meg (er ikke veldig god på ordspråk...). Det som overrasket meg mest med en formell

og avklart lederfunksjon er alle forventningene om at man skal kunne og vite mye om mangt. Til tider føler jeg meg ansett som et orakel, som skal kunne svare på alt. Både om det man kan noe om, men også om ting som man ikke kan noe om. Det er nesten som en olympisk øvelse; vil man treffe på det man skal mene noe om når det gjelder som mest - og kan man hvis det mislykkes skyldes på smørebom? Uansett kan jeg love at hvis vi bommer med smøringen i 2018 skal vi ta ansvaret for det sjøl. Jeg håper at deltakelse i prosjektet Helhetlig ledelse vil

kunne gi noen svar og øke lederkompetansen. Lederskap skjer i fellesskap med kloke ansatte og lederkollegaer. Jeg sier som i fjor, vi er ingenting alene, verken som ungdom, ansatt eller leder. Som avdelingsleder i Uteseksjonen i Trondheim så er jeg kanskje den heldigste av alle avdelingsledere i hele verden, da det ikke finnes en bedre jobb med et bedre formål og med bedre ansatte. Ikke en dag er lik, jeg føler meg aldri alene og vi feirer ALLE seire med å le høyt, veldig høyt vil de som kjenner oss si.

2018 - bring it on, vi er klare!

SOMA - ENDELIG ET FAGVERKTØY FOR UTESEKSJONEN

Ved årsskiftet 2017 har Uteseksjonen endelig fått på plass SOMA, et fagverktøy som egner seg til å dokumentere arbeidet på gata, i samtalerom og på alle andre arenaer der vi samhandler med brukerne våre.

Matz Seifried

SOMA holdes oppdatert med tanke på personvernregelverket, bidrar til brukernes rettsikkerhet gjennom et eget journalsystem, gir Uteseksjonen anledning til å trekke ut data for å videreutvikle tjenesten, samt generere nøkkeltall til blant annet denne rapporten.

Overgangen fra 'penn og papir' til SOMA har gått over alle forventninger, med noen få 'barnesykdommer' én må regne med. Den nærmest friksjonsløse oppstarten av SOMA skyldes den enkelte ansattes lære- og velvilje til å få det til. Dette på tross av de ansatte omtrent samtidig måtte lære seg å bruke Google G-suite da Microsoft-produktene skulle fases ut i Trondheim kommune. I SOMA-prosessen fikk Uteseksjonen utmerket støtte av Fagenheten for oppvekst og utdanning i anskaffelses- og lanseringsprosessen - i sær av kollegene Nilsen og Kalleberg.

I 2017 kan mange viktige elementer i arbeidet vårt dokumenteres på en bedre, tryggere og enklere måte. Samtidig følger noen begrensninger med et slikt hyllevareprodukt: Noen tall vi tidligere klarte å registrere i selvlagde Excel-ark, er per dags dato ikke mulig å registrere i SOMA på samme måte. Følgelig er ikke alle tall i denne

årsrapporten direkte sammenlignbare med tall fra tidligere årsrapporter.

Å ta i bruk et omfattende fagverktøy medfører en læringskurve, og en learning-by-doing er uunngåelig på tross av gode forberedelser. Innføringsprosessen har ført til at noe aktivitet i virksomheten enten ikke har blitt registrert, eller ikke nøyaktig nok, spesielt den første brukstiden. Som i tidligere år velger Uteseksjonen også i år å presentere kun tall vi kan stå for, som står i sammenheng med virkeligheten og der sannsynligheten for feilrapportering er minimalt. Dette betyr for årets rapport noe mindre offentliggjort statistikk enn fagverktøyet tillater. For årsrapporten 2018 forventer vi å kunne dele enda mer omfattende tall om virksomheten vår.

I år har Uteseksjonen også kjent på at nye registreringsmuligheter medfører en forpliktelse til å reflektere over hva som er meningsfullt å registrere - til hvilke formål og hvem informasjonen er meningsfull for. Ikke minst forplikter utvidede registreringsmuligheter oss til å reflektere over hva som juridisk og etisk sett er rett eller galt å registrere og hvilke tall som etisk sett er rett eller galt å offentliggjøre - for eksempel i en årsrapport. Uteseksjonen er derfor varsom i presentasjon av tall for å unngå en ytterligere marginalisering og stigmatisering av menneskene vi er satt til å hjelpe.

Etter ett års erfaring med fagverktøyet SOMA konkluderer Uteseksjonen med at det var verdt investeringen. Fagverktøyet støtter dokumentasjonsarbeidet godt og styrker dermed også rettssikkerheten for brukerne våre. Uteseksjonen har tro på at årets tallmateriale vil gi leseren et godt nok innblikk i arbeidet utført i 2017.

Henvendelser i 2017

Med SOMA er det nå mulig å registrere mottatte henvendelser på en rask og forsvarlig måte. Henvendelsesmodulen ble tatt i bruk fra 01.01.2017 og kategoriene samt bruksmåten ble til underveis i 2017. Tallene i tabellen *Henvendelses-kategorier* gir derfor mer en pekepinn på hvilke henvendelser Uteseksjonen mottok i perioden, vi må gå ut fra en underrapportering for 2017. Totalt ble 343 henvendelser registrert. Tabell *Henvendelses-kategorier* inneholder de kategoriene med størst antall registreringer.

Henvendelseskategorier

Kategori	Antall
Bekymring individ, gruppe eller ungdomsmiljø	106
Etterlysning av ungdom	53
Andre henvendelser	42
Oppfølging	24
Sinnemestring	21
Forespørsel om kurs, undervisning, foredrag	20
Hasjavvenning	12
Psykologsamtale	12
Rådgivning i telefon / foreldreveiledning i telefon	10 / 4

Oppsøkende sosialt arbeid i 2017 og tall

“Mot slutten av året [2016] dukket det opp en ny stor gruppe med så langt ukjente ungdommer”, kan vi lese i årsrapporten fra 2016. Her rapporterte flere etater og næringslivet om en gruppe på ca. 30 ungdommer. Erfaringer fra vår oppsøkende innsats gir oss anledning til å tro at det handlet om 80 - 100 nye individer som begynte å trekke til Midtbyen i perioden desember 2016 til mars 2017.

I slutten av 2017 har Uteseksjonen fått en atskillig bedre oversikt over ungdommene enn i utgangen av 2016. Uteseksjonen har fått etablert kontakt med mange av ungdommene og startet opp lavterskeloppfølging med en god del av dem. Den store massen av ungdom gjorde at det var vanskelig å vite hvem vi skulle fokusere på først og hvem som trengte oppfølging mest. I skrivende stund er den store gruppen redusert igjen

og dessuten mindre synlig i Midtbyen. Minst to faktorer har bidratt til dette. For det første er Midtbyen for mange ungdommer i en kort stund et spennende område å være på, før de rimelig raskt trekker tilbake til bydelene og tilbudene der. Forholdsvis få blir værende. For det andre har mange aktører, inkludert Uteseksjonen, jobbet godt for å få ungdommene loset til tilbud som er tiltenkt ungdom, når de først velger å oppholde seg i sentrum. Noen av aktørene som har bidratt er kontaktkaféen 22B, Salem menighet og Fellesverket i regi av Røde kors som i dag huser mange av ungdommene på ulike ettermiddager mellom mandager og torsdager. Uteseksjonen holdt kontakten med gruppa også fredags- og lørdagskvelder. Viktig var også at vakselskapene og næringslivet i Midtbyen var tydelige i sine forventninger overfor ungdommene. Videre har samarbeid

mellom ISAK kulturhus, familietiltak på bydel, SLT, skoler og EM-feltet bidratt til at bekymringen for den store ungdomsgruppen er redusert i 2018, og at det i de fleste tilfellene jobbes konkret med de som har ønsker om eller behov for ytterlige støtte.

Angående årets oppsøkende tall er det lurt å ha med seg følgende utgangspunkt. I tidligere år har vi hatt rimelig gode tall på hvor mange treff vi hadde på gata, på skole eller ungdomsklubber m.m. Siden implementeringen av fagverktøyet SOMA kan vi også registrere individer under visse forutsetninger. Det gjør at statistikken i årets rapport vil inneholde utvidet informasjon i forhold til tidligere, samtidig som sammenligninger mellom årene blir til dels blir vanskeligere, eller i det minste lite meningsfulle. Vi skal påpeke utfordringer på neste side.

Som tabellen *Nøkkeltall* viser økte i 2017 det totale antall timer på gata sammenlignet med 2016, og øktene varte lenger i snitt. Registrerte treff av ungdom på gata eksploderte i 2017. Her finnes det blant annet følgende forklaringer. Vi er veldig sikre på at vi faktisk har truffet flere ungdommer enn i tidligere år, både pga. flere timer på gata, og fordi flere ungdommer har oppholdt seg der vi går øktene våre. Vi antar videre at SOMA har påvirket tallene noe, siden det er mulig å registrere ukjente/uregistrerte ungdommer på enklere vis enn tidligere. Det er vanskelig å anslå hvor stor denne faktoren er, før vi kan sammenligne årets tall med de fra kommende år. Det for oss store antallet treff på 3967 fikk oss til å tenke på hvor mye vi tidligere underrapporterte. Vi er ganske sikre på at tidligere års underrapportering gjør at tallene har vært kunstig lave tidligere. Fra 2017 av skiller vi ungdomstreff på de vi har registrert i SOMA, unike brukere, og anonyme brukere som ikke er

Nøkkeltall

	2017	2016	2015	2014
Oppsøkende timer totalt	1429	1372	1372	1015
Oppsøkende økter	276	339	378	213
Ungdomstreff	3967	1715	2394	1845
Førstekontakter	X	435	437	ikke registrert

registrerte i fagverktøyet. Antall treff hos de som er registrerte har i 2017 kommet på 1015, altså like stort som alle registrerte treff i 2014. For Uteseksjonen er dette en indikator på at årets høye tall ikke utelukkende kan skyldes en lettere registreringsmåte for treff med uregistrerte brukere. Sørkelig er det imidlertid at vi i skrivende stund ikke kan rapportere tall for førstekontakter i 2017. Alle antatte førstekontakter ble registrert i SOMA, men dessverre måtte vi etter hvert oppdage at fagverktøyet ikke er lagt tilrette for å trekke ut

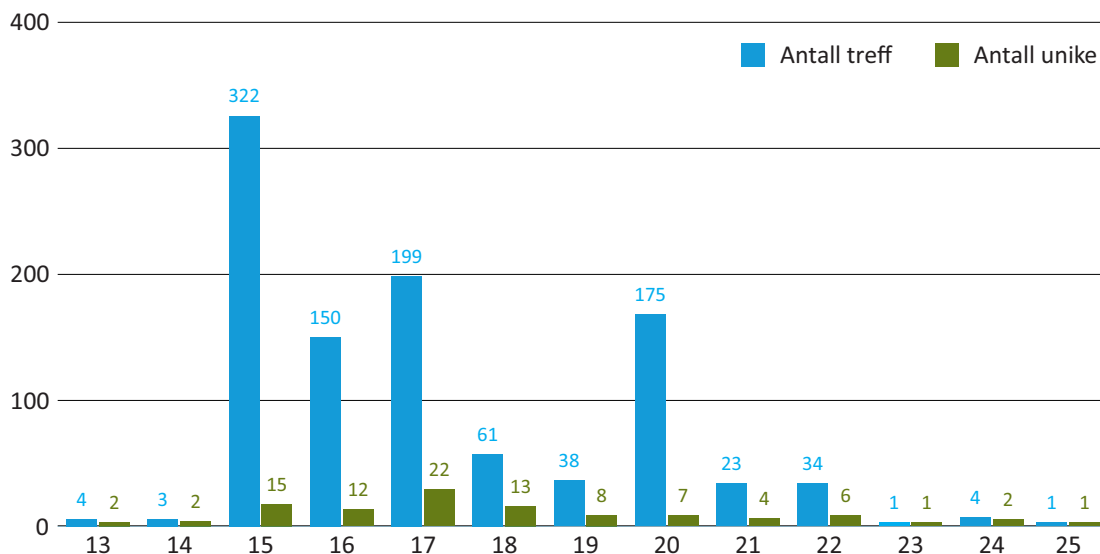
tallene i etterkant. Her skal Uteseksjonen jobbe for at programvareleverandøren kommer opp med en løsning. Vi kan altså ikke si mer om førstekontakter enn at vi med stor sikkerhet kan anta at tallet er minst like høyt som i 2016.

Som sagt er totalt antall treff satt sammen av både treff på unike (registrerte) og anonyme (ikke-registrerte) brukere. Tallene for anonyme brukere i SOMA er dessverre for tiden gruppert i aldersgrupper. Tabellen *Samlede treff på oppsøkende* viser hvordan tallene er sammensatt.

Samlede treff på oppsøkende

Aldersgruppe	Treff Unike brukere	Anonyme treff		Samlede treff
		Gutter	Jenter	
<13	0	0	6	6
13-15 år	329	380	432	1141
16-17 år	349	821	515	1685
18-25 år	337	639	91	1067
>25 år	0	40	3	43
uten alder	0	12	13	25
Totalt	1015	1892	1060	3967

Aldersfordeling - treff og unike brukere

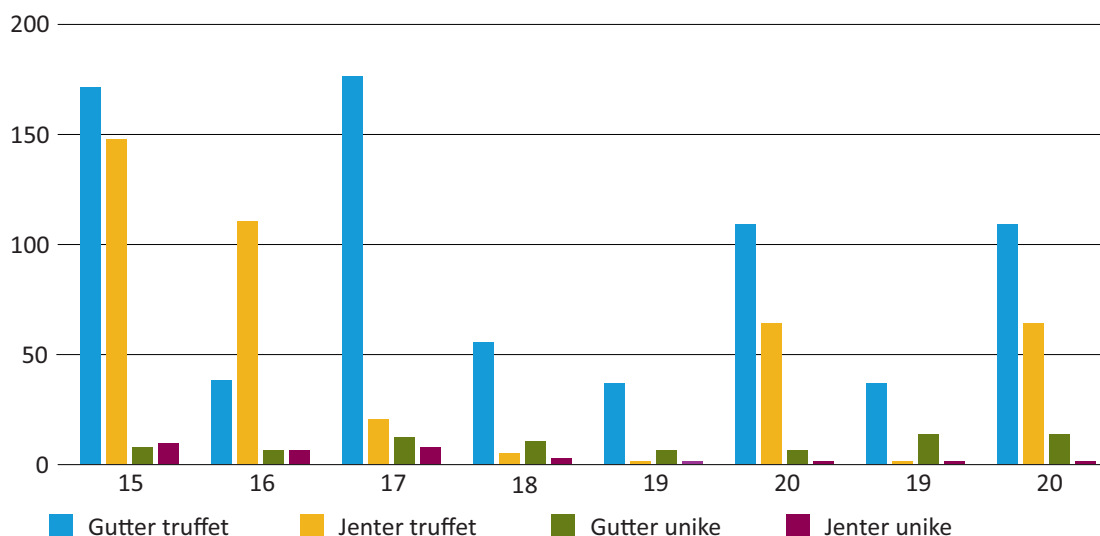

Fra 2017 vet vi i større grad hvem vi har truffet på gata, og hvor ofte. Grafen *Aldersfordeling - treff og unike brukere* viser både treff etter aldersgrupper og hvor mange i aldersgruppen som har stått for treffene. Til sammen har vi 95 ungdommer (unike brukere) som er registrert i SOMA og som vi møtte på oppsøkende i 2017. Disse sto for 1015 treff totalt. Grafen viser tydelig at unike brukere i

aldersgruppen 15 til 17 år utgjør over halvparten (51%) av alle unike brukere og at de tilsammen står for 66 % av alle treff. Våre 95 unike brukere består av 64 gutter og 31 jenter. Aldersnittet ligger her på 17,7 år og 17-åringene er den største gruppen. Bydelsfordelingen er slik: Heimdal (14), Lerkendal (13), Midtbyen (29), Østbyen (28), UFB (1), utenbys (7), usikker (3).

Tabellen: *Aldersfordeling - treff og unike brukere fordelt på kjønn* zoomer inn på de aldersgruppene som står for flest treff. Gutter står for flest treff i alle aldersgrupper med unntak av 16-åringene. Her må det sies at ei jente i denne gruppen sto for 100 treff i løpet av 2017 som forvrenger bildet for akkurat denne aldersgruppen.

Aldersfordeling - treff og unike brukere fordelt på kjønn

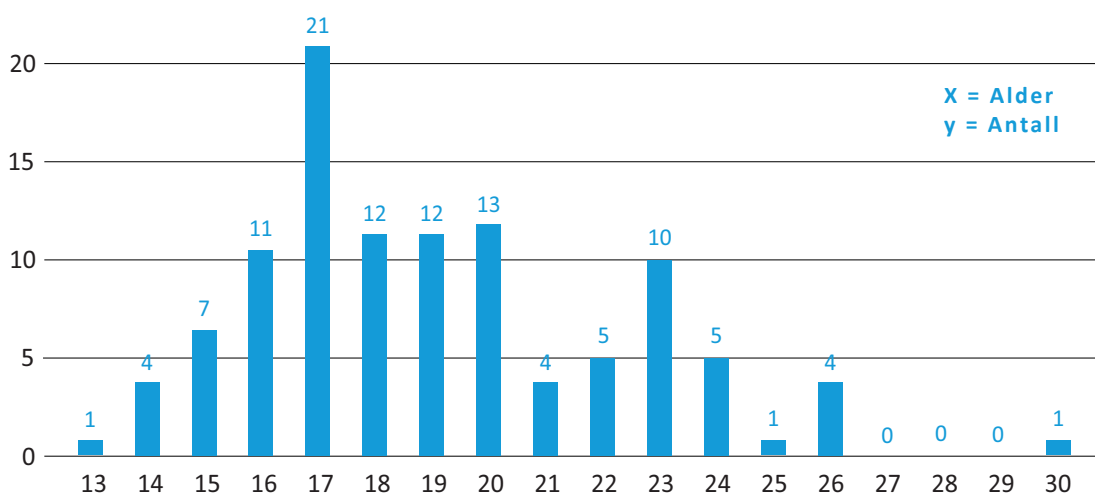
Oppfølgingsarbeid uten vedtak - lavterskeloppfølging

På grunn av mangelen på et eget fagverktøy kunne Uteseksjonen tidligere kun databehandle anonymiserte tall. Tidligere hadde vi gode tall på hvilket innhold oppfølgingssamtalene hadde, men måtte estimere hvor mange individer vi hadde oppfølging med. Gjennom SOMA er det for første gang mulig å dypdykke i statistikken på individnivå. Nettopp dette har Uteseksjonen valgt å ha fokus på i denne årsrapporten. Konsekvensen er, at vi ikke vil kunne sammenligne årets tall med de fra tidligere år, uten å sammenligne epler med pærer.

Ungdommer som får tilbud om oppfølging på lavterskel er de ungdommene som tar kontakt selv, deres familier eller de som vi møter i vårt oppsøkende arbeid i Trondheim. Det er også ungdommer som blir henvist etter samtykke fra andre samarbeidspartnere som politiet, konfliktrådet, kriminalomsorgen, voksentjenestene i kommunen, BUP, PUT med flere. Innholdet i oppfølgingen kan bestå av praktisk hjelp, psykososiale samtaler og diverse programmer (se tabell *Aktivitetstall*), deltakelse i en gruppe, eller i en kombinasjon av det nevnte.

111 ungdommer fikk oppfølging uten vedtak i 2017. Dette er en tydelig oppgang fra 2016 (64 ungdommer). Oppgangen kan i begrenset grad skyldes den nye registreringsmåten, samtidig kjente Uteseksjonen i perioder tydelig på økningen av oppfølgingsaker. Kjønnsmessig var lavterskeloppfølgingen fordelt på 86 gutter og 25 jenter. Alderen som er oppgitt i grafen *Aldersfordeling - lavterskeloppfølging 2017* tilsvarer ungdommens alder ved utgangen av 2017.

Aldersfordeling - lavterskeloppfølging 2017

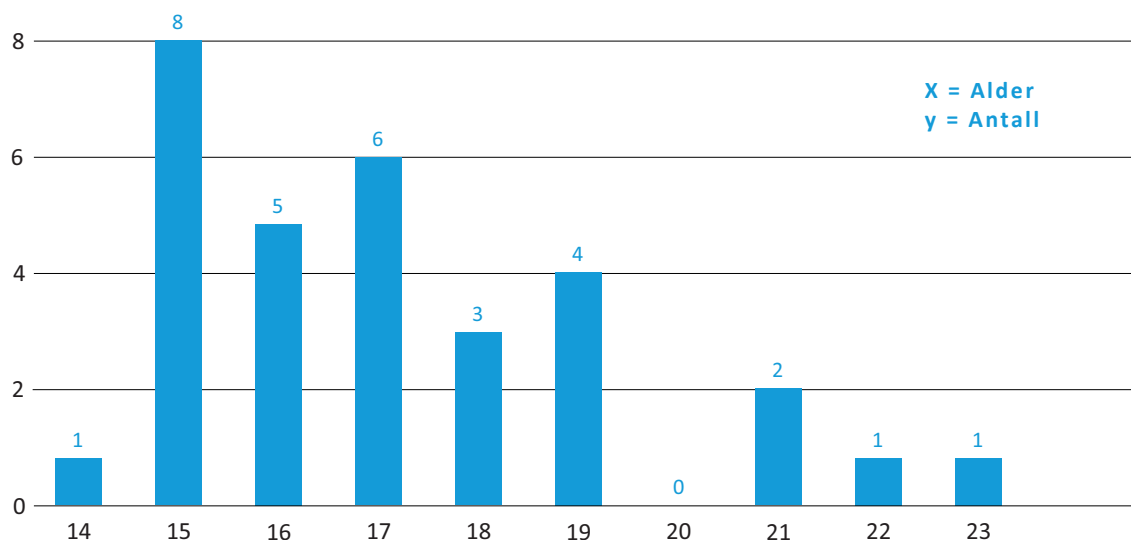

Den bydelsmessige fordelingen er som følgende: Heimdal (15), Lerkendal (16), Midtbyen (31) og bydel Østbyen (39); de to siste noe overrepresentert. Vi går ut fra at bydelsfordelingen for lavterskeloppfølging påvirkes av minst to faktorer: Tilgjengeligheten av Uteseksjonens lokaler og tilgjengeligheten av mellommenneskelige relasjoner. For det første ligger Uteseksjonens lokaler nærmest bydel Midt-

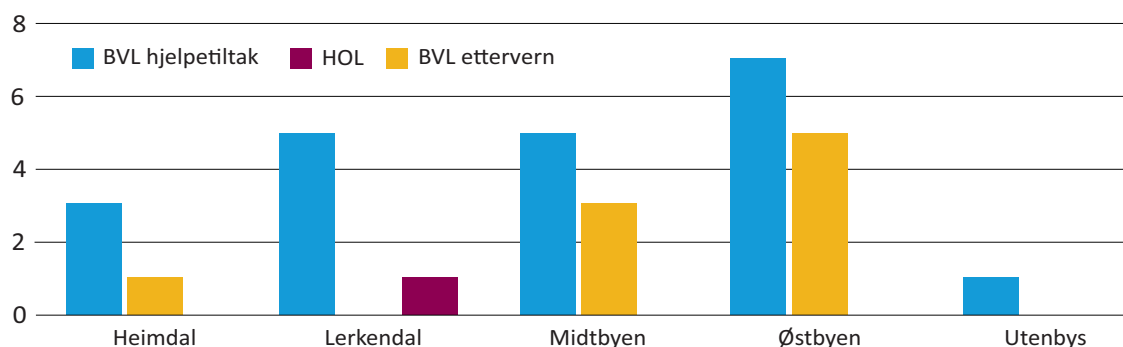
byen og Østbyen - terskelen for å møte opp til oppfølgingssamtaler er forholdsvis lav for disse. For det andre er bydelene Midtbyen og Østbyen også sterkt representerte i statistikken over ungdommer vi traff på gata i 2017. Vi går ut fra at den lave terskelen for å få kontakt med oss gjennom den oppsøkende virksomheten i større grad utløser oppfølging, enn om ungdommer var nødt til å ringe oss eller oppsøke

tjenesten vår på eget initiativ. Snittalderen for oppfølging uten vedtak ligger på 19,0 år i 2017. Likevel utgjorde 17-åringene den største aldersgruppen. Standardavviket på 3,2 indikerer at de fleste i lavterskelgruppen (15,8 til 22,2 år) aldersmessig godt ligger innenfor Uteseksjonens målgruppe (13 til 25 år). Aldersspennet for 2017 ligger på 13 til 30 år, sammenlignet med 14 til 28 år i 2016. Fem unge

Aldersfordeling - oppfølging på vedtak 2017

Bydelsfordeling - oppfølging på vedtak 2017

voksne fikk noe oppfølging i 2017, selv om de var over 25 år. Vi gjør dette unntaksvis, og fokuserer i slike tilfeller på å få loset vedkommende raskest mulig videre til voksentjenester som vedkommende måtte ha behov for. Uteseksjonen er opptatt av at tilbudene våre er attraktive og tilgjengelige for ungdommene i Trondheim kommune. Uteseksjonen opplever å møte en svært heterogen ungdomsgruppe - både med tanke på alder, bakgrunn, livssituasjon, utfordringer og endringsønsker - kanskje spesielt gjennom lavterskeloppfølgingen og i arbeidet på gata. Dette synes

vi er positivt, og Uteseksjonen er takknemlig for at vi har anledning til å jobbe uten vedtak - for å forebygge at vedtak eller dommer blir nødvendige i fremtiden og at ungdommer lykkes.

Oppfølgingsarbeid med vedtak

Uteseksjonen har til sammen fulgt opp 31 ungdommer på vedtak i året som har gått - ett vedtak etter Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (HOL) og 30 vedtak etter Lov om barneverntjenester (BVL). Dette er en oppgang fra 2016 der vi registrerte 24 vedtak etter BVL. Vedtak etter BVL kan grovt

grupperes i hjelpetiltak (barn under 18 år) og ettervern (18 - 23 år).

I denne rapporten velger å se på alle vedtak samlet, om det ikke spesifiseres nærmere. Snittalderen på ungdommene som hadde vedtak hos Uteseksjonen i 2017 ligger på 17,1 år, mens ytterpunktene ligger på 14 og 23 år. 15-åringene danner den største aldersgruppen. Elleve jenter sto for 35 % av alle vedtak i 2017, sammenlignet med 41 % i 2016. Bydelsfordelingen og vedtakstyper er synliggjort i grafen *Bydelsfordeling - oppfølging på vedtak 2017*.

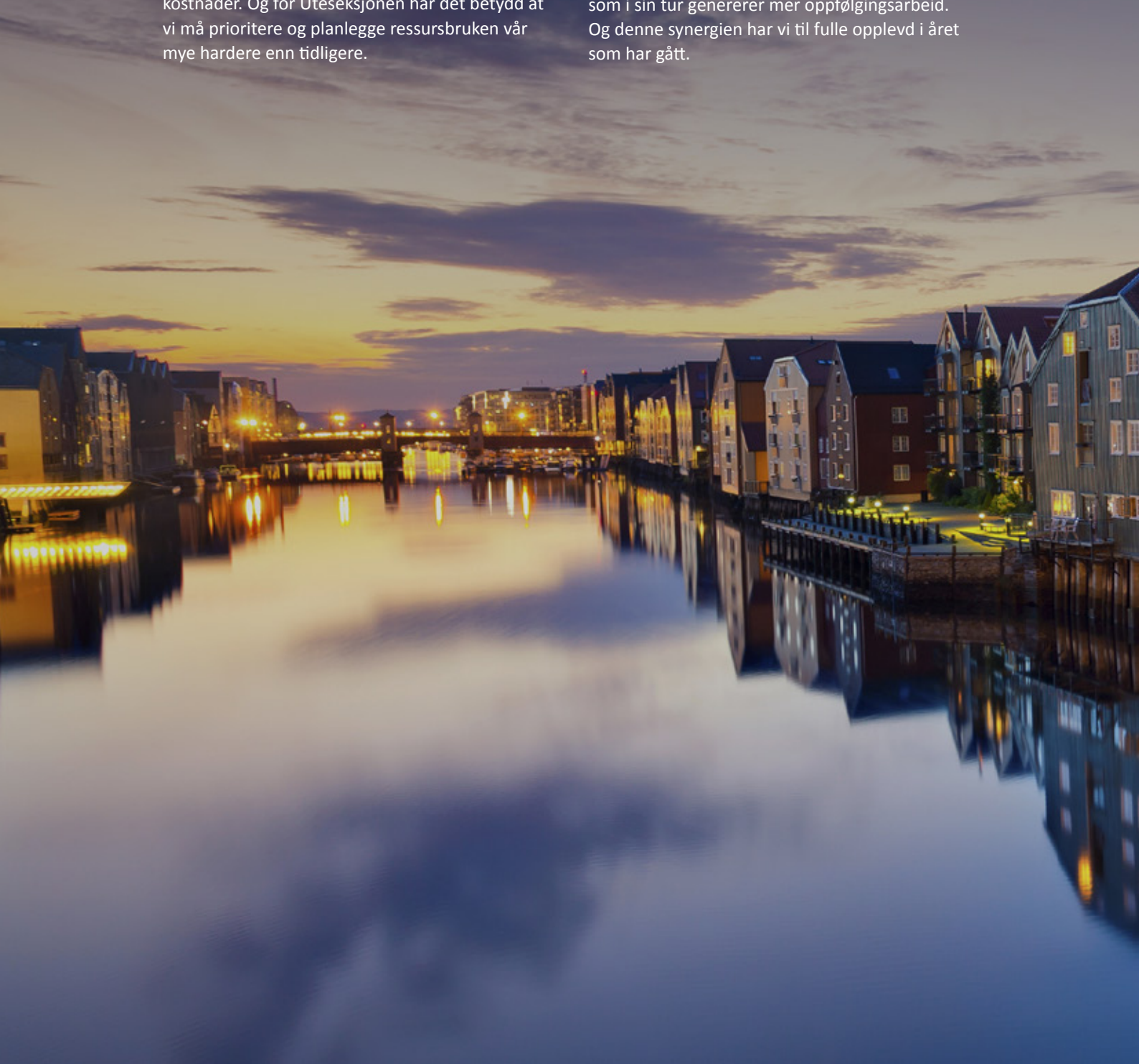
►► Summen av de enkelte deler

Uteseksjonen har i løpet av 2017 vokst på flere måter. Vi leverer tjenester til en større gruppe ungdommer samtidig som vi også treffer mange flere ute på gata. 142 individer mottok oppfølging av Uteseksjonen i løpet av året, enten etter vedtak eller på lavterskel. Til sammenligning var dette tallet 88 i løpet av 2016. Samtidig mer enn doblet vi antallet treff av ungdom på våre oppsøkende runder i sentrum fra 1715 stk i 2016 til nesten 4000 i 2017. I gjennomsnitt har Uteseksjonen i Trondheim vært ute på gata 3.8 timer pr dag hvis vi fordeler det jevnt utover alle årets 365 dager.

En slik vekst i arbeidsoppgaver har selvsagt sine kostnader. Og for Uteseksjonen har det betydd at vi må prioritere og planlegge ressursbruken vår mye hardere enn tidligere.

Utetid på vinteren har vært kuttet ned på og vi har identifisert hvilke tidspunkt på døgnet det er viktigst at vi er tilstede. Det er et sikkert vårtegn når marinen fylles opp med studenter som soler seg og leser til eksamen. Samtidig byr kveldene på marinen vanligvis på store ansamlinger med yngre ungdom som fester. Dette betyr også at Uteseksjonens tilstedeværelse blir viktigere på gata og vi er nødt til å bruke mer tid på å planlegge inn aktivitet og treff med ungdom vi følger opp, slik at det ikke går ut over vår tilstedeværelse ute.

Mer tid ute betyr flere treff med ungdom, noe som i sin tur genererer mer oppfølgingsarbeid. Og denne synergien har vi til fulle opplevd i året som har gått.

MED KUNNSKAP OG VILJE SKAL VONDT FORDRIVES

Kriminalitetsforebygging i kommunal regi

Tor Stinessen
SLT-koordinator

Uteseksjonen i Trondheim er et rus og kriminalitetsforebyggende tiltak, og har opparbeidet seg en kunnskap om hva skjer innen dette feltet i Trondheim kommune. Vi har over tid sett at dette er et felt som krever samordning og koordinering på flere nivå. For å kunne avdekke, kartlegge og gi god hjelp til risikoutsatt ungdom så var det behov for å styrke SLT arbeidet i kommunen. I oktober 2017 utvidet Trondheim kommune det kriminalitetsforebyggende arbeidet med en ny SLT koordinator. SLT er en metode for å Samordne Lokale Rus- og Kriminalitetsforebyggende tiltak. Trondheim har nå to årsverk som ivaretar koordineringen av det kriminalitetsforebyggende arbeidet i kommunen. Den nye stillingen er lagt til Uteseksjonen i Trondheim og skal være tett på det utøvende feltet. Målsettingen er at de som jobber med forebygging av kriminalitet skal få bedre oversikt over tilbudet i kommunen og hos eksterne aktører. Koordinatoren skal også være en pådriver for utvikling av nye kriminalitetsforebyggende tiltak samt å øke kunnskapen om kriminalitet og forebygging hos ansatte i Trondheim kommune. Den andre koordinatorstilling er plassert i Rådmannens fagstab, og vil fortsette å jobbe strategisk på det kriminalitetsforebyggende feltet.

Barn og unge under 18 år begår mer kriminalitet enn tidligere. I 2017 økte ungdomskriminaliteten i Trøndelag markant. Økningen kommer etter ti år med nedgang. Vi vet ennå ikke om dette er en tilfeldighet eller starten på en utvikling i negativ retning. Med dette bakteppet kom den nye SLT stillingen til rett tid. Politiet er en sentral samarbeidspartner for SLT og kommunen. Politireformen som rulles ut i disse dager har fokus på forebygging i alle ledd av tjenesten. Mye ligger således til rette for at vi kan lykkes med å stoppe trenden fra 2017. Gode samarbeidsrutiner og informasjonsutveksling på tvers av etater blir avgjørende i dette arbeidet. Som SLT-koordinator er jeg opptatt av å videreutvikle de forum og tiltak vi allerede har. Vi bør øke fokus i disse fora på aktivt arbeid inn mot ungdom som står i fare for å utvikle kriminell adferd. Trondheim Kommune har i flere år vært gode på å utvikle gode ungdomstiltak. Utfordringen er nå å dra vekslere på de erfaringene man har gjort seg tidligere. I stedet for å utvikle nye tiltak, så bør man satse på å styrke det vi har og finne handlingsrom for nye innfallsvinkler samt å øke kompetansen i takt med det som skjer i de ulike ungdomsmiljø. Dette vil være både tids- og ressursbesparende, og vi vil kunne nå flere på kortere tid.

Vi har allerede eksempler på at vi i 2017 lykkes med en slik tankegang. Med utgangspunkt i SLT-Forum fikk vi til et tverrfagelig/tverrfaglig samarbeid med kommune, fylkeskommune og Politi. Bekymring var utvikling av kriminalitet og rus hos en gruppe på 8-10 ungdommer i en bydel i Trondheim høsten 2017. En situasjon som berørte en ungdomsklubb, en videregående skole, barnevern og politi. Målet ble å nå en gruppe ungdommer som ble mer og mer marginalisert og utstøtt på grunn av sin adferd. Vi ville sikre inkludering på naturlige arenaer, samt å gi ungdommene positive opplevelser og mestring. Med en aktiv ungdomskordinator i bydelen og med SLT-modellen som organisatorisk støtte klarte vi sammen med aktørene som meldte bekymring å nå ungdommene. Dette ble gjort ved å sette ungdommens ønsker i sentrum og sørge for så stor grad som selvstyre i forhold innholdet i arbeidet. Konkret så munnet det ut i ukentlig treff med mat og samtaler rundt ulike tema som

opptok ungdommene. De ønsket også muligheter for turer, ski og fisketurer var svært ønskelig. Foreldre er også blitt involvert gjennom en foreldrekveld hvor informasjon om arbeidet rundt ungdommene fra kommune og skole ble diskutert. Ungdommens planer og ønsker for fremtiden ble også presentert. Resultatet så langt er et bedre miljø på ungdomsklubben, bedre miljø på skolen, en nedgang i kriminalitet og en gjeng ungdommer som sier de har det bedre i dag enn det de hadde det for ni måneder siden.

Kanskje en enkel oppskrift ved første øyekast og en selvfølge at det er slik vi arbeider? Det er dessverre ikke alltid slik. Det krever at aktørene rundt ungdommene er villig til å gå litt utenfor boksen, samarbeide bedre og gi litt ekstra. Kanskje viktigst av alt er at vi klarte å sette i gang innsatsen raskt. Ungdommer lever i nuet, vi må være der de er når de er der. Vi får så mye tilbake når vi klarer dette.

Utfordringene i kriminalitetsbildet for ungdom under 18 år

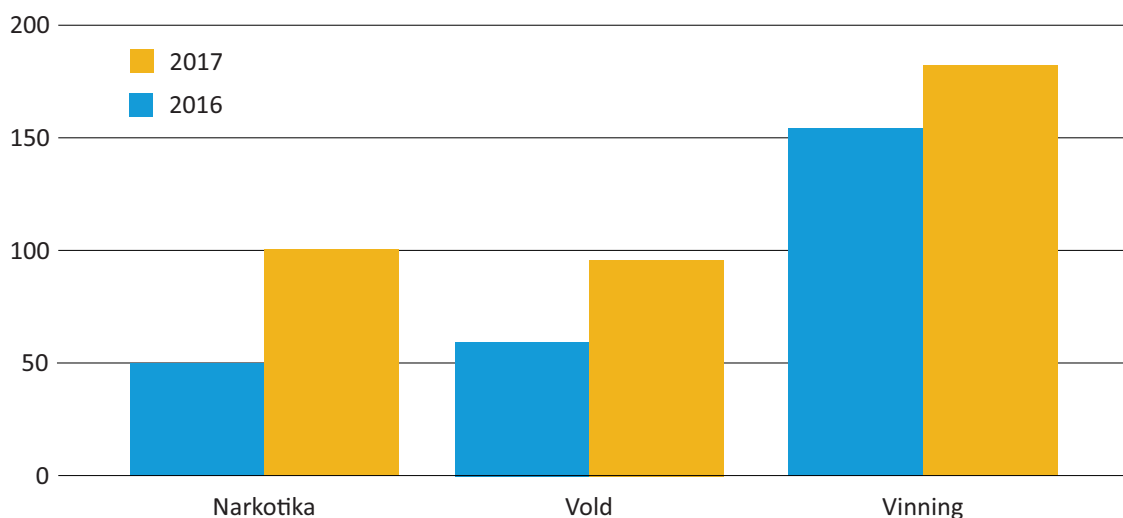
Som kommune har man flere redskaper for å føle på pulsen i ungdomsmiljøet. Statistikk henter vi ut fra ungdatabasen som i år forteller oss at ungdom har det veldig bra. De drikke beskjedne mengder alkohol og bruker lite narkotika. De er opptatt av å lykkes med utdanning og være i god fysisk form.

Vi har gjennom Uteseksjonen etablert kontinuerlig tilstedeværelse på gata i Trondheim. Et lavterskeltilbud til ungdom hvor de er. For kommunen er det også et uvurderlig bilde inn i et av byens ungdomsmiljø. Et miljø som ikke alltid står i samsvar med hovedtrekkene ungdatabasen. Et miljø hvor bruk av alkohol og narkotika blant barn forekommer langt oftere enn vi ønsker å ta inn over oss. Barn som selger seksuelle tjenester i bytte mot narkotika, tjenester eller penger.

“**Det å jobbe med endring i et slikt miljø er ekstremt krevende**”

FOTO: SHUTTERSTOCK

Et miljø hvor kriminalitet i flere former får mulighet til å oppstå og utvikle seg. Et miljø hvor bruken av vold mot barn av barn forekommer oftere enn tidligere. Alderen til de yngste i miljøet har de siste årene blitt lavere.

En skulle kanskje tro at et slikt miljø ville alle sky som pesten, men dette er også et miljø som gir barn og unge en fellesskapsfølelse og opplevelser av mestring. Et sted hvor barn føler tilhørighet, ikke ekskludering og utenforskap. Det å jobbe med endring i et slikt miljø er ekstremt krevende. Kravene til samtidighet i innsatsen rettet mot dette miljøet er høy. Dette er barn som der og da ikke sitter igjen med opplevelsen av at kriminalitet ikke lønner seg. Tvert imot, kriminalitet gir mestring og muligheter. Det skal noe til for å gi slipp på dette.

Som nevnt tidligere så har kriminalitet gått opp igjen etter en lengre tids nedgang. Det laveste nivå var i 2013. De siste år har bildet endret seg noe, og fra 2016 til 2017 opplever vi en økning særlig innen vold og narkotikakriminalitet. Den registrerte voldskriminaliteten øker, og særlig blant de yngste. Dette er et felt hvor vi har forskningsbaserte metoder og hvor vi tidligere har lyktes i å snu utviklingen.

Utfordringene i 2017 har imidlertid endret seg noe, og kompleksiteten i arbeidet har økt. Dette gir oss utfordringer som krever nok personalressurser og fenomenkunnskap for å kunne håndtere godt. Fenomenet "Beefing" hvor unge avtaler slåsskamper på sosiale plattformer, for så å filme dette, og dele filmene ser ut til å øke.

Når det gjelder ungdoms bruk av illegale rusmidler er denne statistikken hovedsakelig et bilde på politiets arbeid på feltet. Støttet av UngData undersøkelsen og avløpsundersøkelsen vet vi noe om det reelle forbruk i Trondheim. Nye rusmidler utvikles kontinuerlig, og i enkelte ungdomsgrupper eksperimenteres det mer enn ønskelig. Kriminalitetsforebygging er et sammensatt og komplekst fagfelt. God forebygging krever god forståelse og god kunnskap. Som ny SLT-koordinator har jeg satt ungdommens behov og ungdommens perspektiv i førersetet. Et godt og varig endringsarbeid hos ungdom krever at vi forstår hvorfor kriminalitet er et godt valg for enkelte ungdommer. Utfordringene i det kriminalitetsforebyggende arbeidet blant unge i Trondheim er relativt klare. Mulighetene i kommunen og hos våre samarbeidspartnere har kanskje aldri vært bedre. Vi har alle muligheter til å lykkes.

GATELIVET BLANT UNGDOMMER MED TRONDHEIMSENTRUM SOM OPPHOLDSARENA

En vurdering fra et oppsøkende perspektiv

Gatebarn er et begrep vi ikke bruker mye av i Norge. De fleste tenker nok at dette ikke er et problem som preger et rikt velferdssamfunn, men land som sliter med å dekke økonomiske og sosiale behov for befolkningen. Er det likevel mulig at det eksisterer i Norge også? Gjelder dette for Trondheim? Som ansatte i Uteseksjonen skal vi forsøke å se på problemstillingen fra et oppsøkende perspektiv.

Hvem bruker byen som oppholdssted i dag?

Når man hører ordet gatebarn, er det lett å se for seg barn/unge som er hjemløse, offer av mishandling/omsorgssvikt, eller at de har mistet foreldrene sine. Dette er beskrivelser som er med på å skape en negativ identitet til ordet gatebarn, og dermed også ungdommene som faller inn under denne kategorien. Det vil heller ikke være presist nok i beskrivelsen av ungdommene (Kvaran & Holm, 1987). Flere av ungdommene vi møter på gjennom oppsøkende sosialt arbeid er verken hjemløse eller offer for mishandling, men som vi allikevel vil kunne beskrive som gatebarn. Vi tenker at gatebarn er barn/ungdommer som trekker til sentrumsmiljøet for emosjonelle og sosiale årsaker, selv om de har et hjem hvor de er ønsket. Gatemiljøet tilbyr ungdommene noe skole og hjem ikke klarer å utfylle. Der treffer de et fellesskap med andre som har lignende livshistorier som de kan relatere til.

Valget ved å leve et gateliv er definitivt ikke en stereotypisk

barndom på noen som helst måte. Flertallet av disse ungdommene er for eksempel ikke involvert i organiserte eller uorganiserte fritidsaktiviteter, og de bruker ofte mye mindre tid med familien sin enn det andre ungdommer gjør. Denne ungdomskulturen i gatemiljøet skaper egne livsmønstre som er en måte å tilpasse seg gruppen på. Det er utfordrende og krever selvstendighet, men man aksepteres også for den man er selv om man er en outsider i normalsamfunnet.

Hva gjør sentrumsmiljøet så attraktivt for ungdommer?

Dersom ungdommene som vi møter ut på gata ikke er hjemløse og heller ikke uønsket av sine foreldre, hvorfor oppholder de seg i sentrum? Hva gjør sentrumsmiljøet så spennende? En ungdom som har levd i utenforskap fra vanlige normer og regler og som føler seg annerledes enn de andre, kan oppleve å bli akseptert og respektert som en insider med sine "feil og mangler" i gatemiljøet. I disse omgivelsene leter ungdommene etter jevnaldrende med lignende

Marshalee Jones

Sondre Bøe Kleiven

problemer og bakgrunn som en selv har. De fleste vil nok være enige om at det er lettere å danne en tilknytning når vi omgås folk som har lignende opplevelser, eller i hvert fall har en bakgrunn som gjør at de kan forstå våres historie. Vi ser at mange ungdommer trekker til sentrum av nysgjerrighet og spenning. Det er flere grunner til det. Noen har hørt fra venner og bekjente at dette er en plass andre jevnaldrende møtes, mens andre er på jakt etter nye stimulerende opplevelser. Gatelivet byr på en større grad av frihet til å gjøre det man vil, når man vil. Det er andre krav i dette miljøet enn i hjemmet, eller i det formelle systemet som skole. Noen ungdommer oppsøker sentrum på grunn av nysgjerrighet, men fortsetter ikke å oppholde seg der når nysgjerrigheten har stilnet. Mens andre finner mening og tilhørighet der, og blir værende.

Sentrumsmiljøet vi tenker på gjenspeiler ungdomskulturen, da den blir styrt av ungdommene selv i stor grad. Det er et miljø i stadig forandring med normer og regler de selv har skapt. Det er ikke bare snakk om en kultur i gatemiljøet, men flere subkulturer som ungdommene finner tilhørighet hos, noe Kvaran & Holm også sier noe om i boka "Gatebarn" fra 1987. Noen er der fordi de er ensomme og bare trenger noen å være sammen med. De bruker hverandre som "psykologer" der de får debrifing og råd etter sine behov. Andre finner sitt miljø hos folk med samme kulturelle bakgrunn eller med samme språkforståelse, der de kan snakke på sitt morsmål og

Noen er der fordi de er ensomme og bare renger noen å være sammen med. De bruker hverandre som "psykologer" der de får debrifing og råd etter sine behov

relatere til hverandre gjennom livet de hadde før de kom til Norge. Det finnes også de som trekker til sentrum for å profitere på en del sårbare ungdommer. Det kan da være snakk om kjøp og salg av narkotiske stoffer, seksuelle tjenester, og andre kriminelle og destruktive handlinger som de andre ungdommene i gatemiljøet er i særdeles risiko for å bli påvirket av. Selv om det er positive sider ved sentrumsmiljøet, er det også negative sider som gjør at det er svært viktig at rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak er oppmerksom på det som foregår.

Hvorfor er det problematisk at ungdommer samles i sentrum?

Sentrum er et sted med stor gjennomstrømning av folk i alle aldre. Det er også et sted hvor mange forskjellige grupper med ulike interesser bruker sin arena. Noen ganger ferdes ungdommer mellom gruppene. Når ungdommene oppholder seg mer og mer i destruktive gatemiljø, øker faren for vold, trakassering, seksuelt misbruk og narkotikamisbruk i større grad. Et slikt eksempel er ung-

dom som havner i rusmiljø. Noen av disse ungdommene strever med psykisk uhelse og tyr til narkotika som medisinsk middel. Enkelte kan da ende opp med å bli avhengige. Denne rusbruken vil for noen resultere til ytterligere problem i familien, på skolen, og ellers i deres sosiale liv. En del narkotiske stoffer har en vanedannende effekt der man kan miste forståelsen av virkeligheten hvor det kan gå ut over livskvaliteten. Dette tapet av kontroll kan resultere i en nedadgående spiral som i verste fall kan føre dem til andre kriminelle aktiviteter. Det er også ungdom som fungerer som bindeledd mellom narkotikalangene og utsatte ungdommer. Disse brobyggerne er ofte populære og blir sett opp til av de som er lett påvirkelige.

Trondheim sentrum som oppholdsarena – positivt eller negativt?

Gatebarn er et uvant ord når det er snakk om ungdommer i Norge og vi har valgt å bruke dette begrepet fordi vi håper det kan føre til refleksjon og engasjement om hvordan ungdommene i sentrumsmiljøet egentlig

har det. Sentrum er utvilsomt et naturlig samlingspunkt for den yngre generasjonen, men hvordan kan vi legge til rette for å skape en oppholdsplass som fører til blomstring?

Det er viktig å ta hensyn til ungdommene som er i sentrum døgnet rundt, dag etter dag. Hvordan sikrer vi at deres livskvalitet har en like høy standard som andre jevnaldrende? Det er umulig å hindre ungdommer å være i sentrum, men det er derimot mulig å jobbe rus- og kriminalitetsforebyggende med disse. Da kan man blant annet sikre nettverket rundt ungdommene, som skole, helseinstanser, familie, storsamfunn og andre støtteapparat. Dette er med på å skape et funksjonelt samarbeid på vegne av ungdommer når de har behov for det. Et sentralt fokus i forebyggende arbeid vil være å luke ut smittsom påvirkning fra destruktive miljøer.

”Food for thought” Gatebarn i et Trondheimperspektiv

Trondheim sentrum er et offentlig sted og tilhører alle som ønsker å ta det i bruk, hvorav mange er ungdommer. Det er hjertet av byen og et naturlig samlingspunkt. Nettopp derfor bør sentrum ha et sentralt fokus for de som jobber forebyggende både innenfor rus og kriminalitet. Siden det har et så aktivt ungdomsmiljø på både godt og vondt, er det viktig å ha en god relasjon til ungdommene. Det er da lettere å få innpass og aksept hos flere av dem. Det er essensielt for å oppnå tillit, og gjør oss tilgjengelig for en gruppe ungdommer som er vanskeligere å nå for andre deler av hjelpeapparatet. Om man kjenner til og forstår ungdomskulturen blir det enklere å være i forkant med tanke på forebygging av destruktiv adferd og negativ utvikling. Vi opplever også at

terskelen for at ungdom selv tar kontakt er lavere hos dem vi har hatt en god relasjon til over lengre tid. Det kommer stadig nye ungdommer til byen og da spesielt i sommerferien og når det er skolestart. Mange av dem er svært unge og ukjent med hvordan miljøet i sentrum fungerer. I denne tidlige fasen ser vi at de eldre ungdommene, som er godt integrert i sentrumsmiljøet, har stor innflytelse og påvirkningskraft på hvordan de tilpasser seg på denne arenaen. Her er det rom og plass for trygge voksenpersoner til å få kontakt, og ha en positiv rolle i ungdommens utvikling, og vi ser viktigheten av å ha en oppsøkende tjeneste i Trondheim og med det mulighetsrommet denne metodikken har opp mot vår målgruppe.

FOTO: SHUTTERSTOCK

“ALLE” UNGDOMMER RØYKER HASJ

Uteseksjonen i Trondheim møter veldig mange ungdommer i løpet av et år. Ungdommene er veldig ulike, men en fellesnevner er et komplisert liv med utfordringer på flere områder i livet. Mange har langt flere negative opplevelser enn en ungdom i Trondheim bør ha. En måte å håndtere disse negative opplevelsene og følelsene på er bruk av rus. I tillegg til alkohol så er cannabis det mest vanlige. I Trondheim er hasj det mest utbredte av cannabisproduktene og lettest å få tak i. “Alle ungdommer i Trondheim røyker hasj” sier mange ungdommer vi møter. Men stemmer dette?

Live Næss

Hvis vi ser på Ungdata-tallene fra 2017 så tegner det seg et litt annet bilde. Tallene fra ungdomsskoleelevene i Trondheim at 96 % ikke har røyka hasj eller marihuana det siste året. Dette er på nivå med de nasjonale tallene. På de videregående skolene har noen flere ungdommer rapportert at de har røyka en eller flere ganger det siste året. Der viser tallene at 12-13 % har brukt cannabis minst en gang i den perioden. Hvis vi ser på tidligere tall så var det en økning av cannabisbruk fram til år 2000, mens det etter dette flatet ut. I tillegg viser tallene at det har vært en nedgang på ungdomsskoletrinnene de siste årene. Når vi ser disse tallene, hvordan forklarer vi at ungdommer forteller at “alle” røyker?

Vi i Uteseksjonen ser at hos noen ungdommer er identiteten deres knyttet sterkt til røyking av hasj. De får etterhvert et nettverk som i stor grad består av ungdommer som har en positiv holdning til å bruke cannabis. Hvis de i tillegg har stort skolefravær så mister de en del av kontakten de har med ungdommer som ikke deler en positiv holdning til å røyke hasj.

En utfordring med Ungdata er nettopp det at de ungdommene som ikke er på skolen, heller ikke besvarer denne undersøkelsen. Når vi snakker med ungdommer på gata så ser vi at de henger sammen med andre som også er positive til cannabis og da bekrefter teorien deres om at “alle” røyker hasj. Vi ser at tallene i Ungdata er høyere på å bli tilbudt cannabis, og Uteseksjonen har inntrykk av at hasj er veldig tilgjengelig i hvert fall på videregående.

Gutt 17:

“Jeg røyker en mornings før skolen, og vi røyker i matfri. Det er ingen som merker noe”

Yngre ungdommer vi møter som bruker hasj er ofte positive til cannabis og har ikke opplevd negative konsekvenser av bruken sin så langt. De sier det er artig og sosialt, det hjelper dem å slappe av, de slipper slitsomme tanker og sover bedre. Flere synes også at det er spennende at det er ulovlig og at hvis de i tillegg selger så får de spenning, penger og status. Vi tenker at en glorifisering av gangster-kulturen de ser i musikken og i sosiale medier gjør at de føler seg som en del av noe. Og artister som Lil Pump, som bare er 17 år og rapper om dop og gangsterliv, blir et forbilde.

Hvis ungdommen utvikler et problematisk bruk av cannabis så får de etterhvert også møte noen negative konsekvensene av røyking. Uteseksjonen ser at mange får et mer nyansert bilde utover videregående-alder og mot voksenlivet. Da ser de jevnaldrende som fullfører skole og som jobber. Og deres evner til å reflektere over konsekvenser har modnet.

“**Jeg røyker en mornings før skolen, og vi røyker i matfri. Det er ingen som merker noe**

- gutt, 17

Vi har kjent en ungdom i mange år, som begynte å røyke hasj på ungdomsskolen. Hele veien har han nektet for at hasjen har ødelagt for ham og han har alltid sagt at han har kontroll. Og i perioder har vi opplevd at han har hatt kontroll, men at han heller ikke har klart å se at hasjrøykinga har påvirket skole, jobb, venner og helse. Han er nå blitt 20 år og før jul begynte han å undre seg over om hasjrøykinga var noe av grunnen til at han ikke fikk sove ordentlig.

Det er viktig å poengtere at de fleste som prøver cannabis ikke utvikler et problematisk bruk. Vi ser likevel at vår målgruppe ofte har andre store risikofaktorer i livet sitt og dermed er mer sårbare for å utvikle en avhengighet. I tillegg så vil det være nødvendig å komme i kontakt med et kriminelt miljø for å skaffe seg hasj. Noe som er en risikofaktor i seg selv.

Jente 21 år: “Hasjen gjør at hjernen slapper av. Jeg skjønnte ikke hvor dumt det var å røyke da jeg begynte som 15-åring. Det er så mange jenter som er yngre enn meg som sier at det er bra å røyke hasj og at de har kontroll. Jeg forteller dem at de ikke aner hva de snakker om og at de er dumme som røyker hasj. Jeg begynte å deale fordi det var artig og spennende i starten, og jeg er god på det. Men nå er det mest slitsomt. De gode blir også tatt.”

Uteseksjonen i Trondheim tilbyr Hasjavvenningskurs for ungdommer som opplever at de har en problematisk bruk av cannabis og har en egen motivasjon for å slutte. For mer informasjon gå inn på Uteseksjonen i Trondheim sine nettsider eller facebook-side.

FOTO: SHUTTERSTOCK

EN KOGNITIV TILNÆRMING I ARBEIDET MED UNGDOM

Gjennom vårt arbeid møter vi ungdom med ulike uttrykk for sine utfordringer i livet. Som tidligere beskrevet har mange vi møter en tilknytning til rus og rusmiljø, andre opplever at angst, depresjon eller sinne skaper vansker med å gjennomføre dagliglivet. Det er ungdommer som bærer med seg tunge erfaringer som har påvirket deres syn på seg selv og omverdenen. Uteseksjonen har som sitt mål, gjennom sitt arbeid, å skape endringer rundt den enkelte ungdom, og bistå ungdommen med å mestre eget liv. Men hvordan gjør vi det?

*Marianne
Langeland*

*Live
Næss*

Flere av de tilbudene som er tilgjengelig i Uteseksjonen bygger på en kognitiv terapeutisk tilnærming, hvor vi er opptatt av hvordan ungdommen tenker og skaper mening i forhold til det som skjer i livet. Gjennom denne tilnærmingen ønsker vi å utstyre ungdommene med noen verktøy slik at de kan bli istand til å hjelpe og støtte seg selv gjennom de utfordringer de vil møte. Men kognitiv terapi er ikke bare en samling teknikker, det er en helhetlig måte å møte et menneske og dets problemer og muligheter på (Berge & Repål 2015). Flere av våre ansatte i oppfølgingsteam er utdannet i kognitiv terapi og implementerer elementer av dette i sitt arbeid med oppfølging av ungdom på vedtak. Gjennom oppfølgingsarbeid har vi mulighet til å bygge gode relasjoner og skape en trygg base for ungdommene, før de er klare for et mer strukturert samtaletilbud.

Kognitiv terapi gis også som et eget strukturert samtaletilbud blant annet gjennom Hasj-avvenningsprogram, Sinnemestring, DU-kurs og Tankevirus. Tankevirus er vårt nyeste verktøy innen kognitiv terapi i USIT, og er et mestringskurs for ungdom

over 16 år med lette til moderate psykiske plager, som vi ser fram til å ta i bruk i 2018.

Mange ungdommer vi har møtt, har år med erfaring fra hjelpeapparatet. De har snakket og fortalt og svart på spørsmål fra oss som så gjerne vil hjelpe, støtte og motivere til endring. Men flere uttrykte et ønske om noe konkret, noe som hjelper når det er vanskelig. "Jeg har snakket så mange ganger om det som har vært ille, men hva gjør jeg når angsten kommer?" "Hva gjør jeg for å unngå at det klikker helt og alt går i svart?"

Gjennom å utforske sammenhenger mellom tanker, følelser og atferd i bestemte situasjoner gjør vi oppdagelser som kan hjelpe ungdommen med å forstå egne følelser og handlinger. Vi lar oss stadig fascinere over tankenes kraft over både følelser og reaksjoner. Og av og til oppdager vi tanker som vi ikke engang visste at var tilstede i den gitte situasjonen. Gjennom flere samtaler kan vi etterhvert se et gjentakende mønster i hvordan vi tenker. Og vi kan jobbe med å bli bevisst de negative automatiske tanker og antakelser vi har, og bli istand til å vurdere gyldigheten av disse.

Et spennende arbeid er det å teste ut hvor sanne disse antakelsene er og å være med på å utvikle alternative synspunkter til disse. Hva sier vi egentlig til oss selv i ulike situasjoner? Hjelper disse tankene oss i den gitte situasjonen? Hva ville vi sagt til en venn?

Jeg skal presentere prosjekt-oppgaven for klassen. Det er min tur. "Dette går aldri bra". Jeg svetter i hendene, hjerte banker.. "nå rødmer jeg!", rødfargen sprer seg som ild i tørt gress opp av skjortekragen, opp halsen og legger seg som to varme roser i kinnene. Noen ler på bakerste benk, "de ler av meg, og synes jeg er håpløs!". Sinnet slår meg som et slag i brystet, sprer seg ut i hver nerve i kroppen og nevene knytter seg. Det svartner helt. Jeg husker ikke mer før læreren stopper det neste slaget. "Jeg er håpløs".

Vi har hørt mange ungdommer si: "Jeg trenger å røyke hasj for å føle meg normal. Da er jeg avslappa og meg selv." Dette er en vanlig opplevelse når noen røyker flere ganger ukentlig over tid. Vi ønsker å gå inn i denne følelsen av sammenheng og se om ungdommen kan se denne tanken fra flere sider. Slik prøver vi sammen å utfordre denne "sannheten" og kanskje kan ungdommen bli mer åpen for et liv uten rus.

En utfordring er at målgruppa vår ofte er unge ungdommer som er i startfasen av å bruke rus. De opplever ikke selv at hasjen er et problem og mange har veldig positive opplevelser

med den. I tillegg har de mange stressfaktorer i livet sitt, og det er vanskelig å finne egen motivasjon for endring. De yngste ungdommene har ikke alltid modnet nok kognitivt til at de klarer å se konsekvensene av sine valg på samme måte som ungdom i slutten av tenårene. Vi ser at flere kommer tilbake etter noen år og har først da et ønske om endring.

Fordi motivasjonen kan være lav og at de i tillegg har mange andre områder i livet som de sliter med, så tilbyr vi tilpasset hasjavvenning. Vi syr ofte sammen et opplegg rundt den enkelte ungdommen der vi bruker mange av momentene i Hasjavvenningsprogrammet. Hvis ungdommen har en sterk indre motivasjon og klarer å reflektere rundt rusbruken sin så tilbyr vi en mer rendyrket hasjavvenning.

Jente 17 år som røyker 5 gram hasj om dagen og er i ferd med å ramle ut av skolen. Hun kommer med helsesøster som er den første som fikk vite at hun røyka hver dag. Hun forteller at hun ikke klarer å konsentrere seg og tror det er fordi hun røyker så mye hasj. "Jeg er egentlig veldig smart og flink på skolen" Etter noen samtaler så kommer det fram at hun er i et miljø der det røykes mye. Hun og to venninner er sammen med eldre unge menn som kjøper, spanderer og forsyner de med rusmidler. Hun synes dette livet er kjempespennende, men det ødelegger for skolen og forholdet til familien. Skolen og familien er veldig viktig for henne. Hun slutter å

røyke hasj i et halvt års tid, men klarer ikke å bryte med miljøet sitt. Hun begynner å røyke igjen.

Uteseksjonen får ofte henvendelser fra bekymrede voksne rundt ungdommen. Gjerne skole, foreldre eller andre i hjelpeapparatet som mener at ungdommen må slutte å røyke hasj, slutte å bli sint, slutte å selvskaade, gå på skolen. Det høres fint ut med programmer basert på kognitiv terapi som kan "fikse problemet", men hva når ungdommen har god grunn til å være sint fordi han blir mobbet på skolen? Eller når hasjen er det eneste hun føler hjelper mot tankekjøret og angsten? Eller når livet ser så mørkt ut av de blir helt utkjørt av kun tanken på å gå på skolen? Som sagt møter vi ungdom med ulike uttrykk for sine utfordringer og situasjonen rundt ungdommen kan være kompleks. Med disse uttrykkene som utgangspunkt har vi sammen med ungdommen mulighet til å utforske hvor de kommer fra. En sint ung mann viser seg å ha behov for hjelp i en dysfunksjonell relasjon med mor/far og ei ung jente flykter inn i rusen for å slippe å forholde seg til et overgrep hun har vært utsatt for. Ofte kan samtalen være veien inn for å koble på andre instanser, enten internt i Uteseksjonen eller med andre samarbeidspartnere. Situasjonen rundt den enkelte ungdom og deres utfordringer kan være svært sammensatte, og den unge kan føle seg maktesløs i eget liv. Arbeidet krever tid, tilgjengelighet og tålmodighet.

FOREBYGGING AV RADIKALISERING OG

- Hvem, Hva, Hvorfor og Hvordan?

”En radikaliseringsprosess som leder frem til voldelig ekstremisme kjennetegnes av: (1) en kognitiv utvikling mot en stadig mer ensidig virkelighetsoppfatning, der det ikke er rom for alternative perspektiver og (2) dernest en videre utvikling der virkelighetsoppfatningen oppleves som så akutt og alvorlig at voldshandlinger er nødvendige og rettferdige.”

(Justis- og beredskapsdepartementet, 2014:7)

Susanne Hellan Øiaas
Prosjektleder forebygging
av radikalisering og
voldelig ekstremisme

Det at regjeringen beskriver radikalisering som en prosess, hvor vold gradvis aksepteres, vil arbeidet mot dette kunne være vanskelig. Når skal man starte arbeidet og når skal man avslutte det? Når er det grunn til bekymring og hvem skal ta tak i den? Dette er spørsmål som mange i kontakt med ungdom spør seg om. Det ikke selve prosessen vi ønsker å forebygge, men derimot det som er ulovlig i denne sammenhengen – nemlig voldsutøvelsen.

En av satsingene i Uteseksjonen er arbeid mot radikalisering og voldelig ekstremisme.

En ansatt er spesielt engasjert i dette feltet og er i tett samarbeid med kommunens SLT-koordinator og Ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS).

SLT-koordinator i kommunen har det koordinerende ansvaret for samarbeid mellom kommune, politi, PST og arbeid med frivillige aktører opp mot forebygging av radikalisering.

I Trondheim kommunes veileder om å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme beskrives det hvordan enheter, skoler, foreldre og andre skal oppdage tegn til bekymring samt en detaljert veiledning i hvordan

man kan bistå ungdommene med interne eller eksterne tiltak og hvor man skal varsle dersom bekymringen ikke reduseres av dette.

Uteseksjonen med sitt mandat for kriminalitetsforebygging og lavterskeltilbud for ungdom er definert å være en gunstig enhet for å kunne ta imot slike bekymringer og videre eventuelt kunne tilby oppfølging og veiledning. Vi har over en periode sett hvordan det oppsøkende arbeidet som er rettet mot ungdom kan bidra til å forebygge også denne formen for kriminalitet. Alle møter med miljøterapeutene i Uteseksjonen er basert på frivillighet og medvirkning og vi har kjennskap til store deler av ungdomsmiljøene i byen og kontaktflaten er stor.

Nettopp fleksibilitet og tilgjengelighet var to faktorer som anses som sentralt i dette arbeidet. I dette ligger også å ha tilstrekkelig tid til ungdommen. Det sies at man må kunne bruke like mye tid på ungdommen som de som radikaliserer ungdommen gjør. Det vi vet er at det brukes svært mye tid som til å kartlegge, tilnærme seg og så rekruttere ungdommer inn i et ekstremistisk miljø. Ofte skjer dette på internett og det brukes

VOLDELIG EKSTREMISME

samtaler, blogger, videoklipp og sitater fra respekterte ledere innen miljøene, for å få ungdommene med seg (Utveier, 2014). De som rekrutterer har ofte stor kunnskap om psykologi, følelser og hvordan man kan manipulere personer ved å velge ut hvilken del av virkeligheten (og løgner) som presenteres og på hvilken måte (Gule i Utveier, 2014).

I PSTs rapport fra 2016 gir oss et øyeblikksbilde av hvilke type ungdommer som tenderer å trekkes mot islamistiske miljøer. Selv om det kan være av interesse og viktig å forstå hvilke push- og pullfaktorer som påvirker ungdommene i disse fasene, er det viktig å ikke kun se på disse og la de bli eneste målestokk for bekymring (Hansen, 2016). Vi har tilfeller av ungdommer som har reist og kjempet for ISIL, men hvor den 'typiske bakgrunnen' ikke hører til historien. Vi har eksempler på de som ikke har fullført skolegang og de som har universitetsutdanning. Rekruttering til voldelig ekstremisme rammer ikke blindt, men man skal ikke utelukke at en ungdom vil kunne være i ferd med å radikaliseres, på tross av manglende indikatorer på en 'typisk ungdom som er sårbar for radikalisering'.

Forebyggende ungdomsarbeid

"Innenfor forebygging burde det (...) utvikles strategier hvor det settes inn varige tiltak med jevn hjelp og støtte til risiko-ungdom, og ikke som nå – å forsøke å fikse problemet først når kriser oppstår (Helland og Øia, 2000:79)

Som det nevnes over er Ute-seksjonen er forebyggende virksomhet. Betydningen av forebygging avhenger av fagfeltet det ses innen. I sosialt arbeid, og andre profesjoner, er inndelingen av universell, selektiv og indikativ forebygging mest utbredt. De universelle tiltak er rettet mot hele be-folkningsgrupper og kan for eksempel være med målsetting om bedre inkludering, fremme det som anses som gode og demokratiske verdier. Holdnings-kampanjer og nasjonale tiltak for å redusere bruk av rusmidler kan være et eksempel. Anti-mobbekampanje i skoleklasser kan være et annet. En selektiv forebygging retter seg mot grupper som anses å være i risiko for en negativ utvikling, eller på vei til å bli det. Av nettopp denne grunnen blir selektiv forebygging ofte beskrevet som tidlig

intervensjon og kan være å imøtekomme ungdommer som er i fare for drop-out eller som allerede har blitt utskrevet fra skolen. Dette kan skje i samarbeid med skole og NAV eller i møte via skolefeltning og gate-oppsøkende. Den siste typen er indikativ forebygging som retter seg mot individer som allerede har startet en kriminell løpebane og kan være tiltak for å reintegrere ungdom.

Koordinatorrollen man kan få for ungdommen og kunnskapen man innehar om systemet er viktig i arbeidet med forebygging av voldelig ekstremisme. Flere ungdommer har behov for omfattende endringer i sin livssituasjon for å kunne få det bedre, og det er langt fra enkelt å vite hva man skal gjøre i mange situasjoner. Ofte kan det være greit å ha en "medhjelper" i prosessen som kontakter aktuelle hjelpeinstanser og har mulighet til å bli med ungdommen og taler deres sak. I dette arbeidet beskrives det som svært viktig det å anerkjenne ungdommen og å være nysgjerrig på hans eller hennes forståelse. Ungdommer som viser ekstreme holdninger kan gjøre dette av flere grunner. Om det er ideologisk forankret eller at det brukes

for å hevde seg eller skremme, kan det være få som faktisk lytter til hva de har å si. Det å kunne lytte til frustrasjon og gå i dialog med en ekthet og ærlighet med ungdommen er noe som kan bidra til at den enkelte kan oppleve å bli sett og får møte en saklig diskusjon med sine meninger. I mange tilfeller kan også kraften av negative holdninger, basert på krenkelser eller vonde opplevelser, reduseres dersom personen opplever å bli anerkjent. I likhet med alle områder man arbeider med ungdom på, vil det innenfor forebygging av voldelig ekstremisme være helt sentralt å møte ungdommen med respekt og verdighet, på tross av eventuelle støtende holdninger eller synspunkt. Man bør våge å være nysgjerrig, kanskje til og med overrasket, over det som kommer frem. Det betyr ikke at man sier seg enig i eller støtter ungdommens oppfatning, men at man er i stand til å stille spørsmål, gjerne kritiske, om for eksempel kilder til uttalelsene. I en del tilfeller hvor ungdom ikke er tungt forankret ideologisk sett, kan for eksempel sterke meninger om konspiratoriske sammenhenger lett falle sammen om man foretar en kildesjekk sammen. Dette kan påvirke en ungdom til å ønske å

undersøke kilden nærmere neste gang eller i hvert fall vite at dette kan ha betydning for sannhetsgraden av hva som blir fremstilt. Vi vet at er mulig å snu en mulig radikaliseringsprosess mot voldelig ekstremisme, men at det ofte kan være en større utfordring å finne effektive tiltak for avradikalisering (Trondheim kommune 2015b). Sosialt arbeids fagtradisjoner og verktøy passer etisk sett spesielt godt til arbeid med forebygging av voldelig ekstremisme. Man mener at frivillighet i deltakelse er en viktig faktor for å komme i posisjon til ungdom i denne sårbare gruppen. Som det innledningsvis ble beskrevet er forebyggende arbeid med radikaliserings og voldelig ekstremisme et bredt arbeidsfelt. Et av bidragene som vil kunne ha god effekt er oppsøkende sosialarbeidere som går ut og møter ungdom der de er, når de er der og liker å være. Det å lytte til dem og høre hva de mener. Dette arbeidet kan gi oss mange nye erfaringer på dette feltet fremover.

I likhet med alle tjenesteområder bør ansatte i oppsøkende virksomheter koble seg på og se hvilke potensial dette kan ha, og aktualisere dette i det generelle arbeidet som allerede gjøres. Med grunnleggende fenomenkunnskap og tilgjengelighet kan

det være nettopp en oppsøker som står i posisjon til å møte en søkende ungdom med sterke meninger.

Det er oftest personer som står nærmest ungdommen som har størst påvirkningskraft. I de fleste tilfeller anbefales det at en person som allerede har tillit hos ungdommen er den personen som bør koble seg på ved bekymring for radikaliserings og voldelig ekstremisme. Dette kan gjøres med råd og veiledning fra Uteseksjonen og det kan være behov for bistand fra andre tjenester som kan bidra til ulike områder i livet til ungdommen. For å kvalitetssikre det forebyggende arbeidet mot voldelig ekstremisme er vi helt avhengige av at alle som arbeider med og er i kontakt med ungdom i kommunen bidrar i dette arbeidet.

Konklusjon

Uteseksjonen med sin oppsøkende virksomhet kan sies å bidra med nye måter for kontakt og tillitsbygging med målgruppen som er sårbar for å bli rekruttert til voldelig ekstremisme. Om selve arbeidsmetoden ikke er ny for tjenesteområdet, kan man nå se dette i lys nye arbeidsoppgaver som er svært viktige. Forebygging

av radikaliserings og voldelig ekstremisme faller faglig og etisk godt under sosialt arbeid på lavterskelnivå. Ikke bare er det en del av det kriminalitetsforebyggende arbeidet, som det er, men også frivilligheten for kontakt, forebyggernes nettverk av ungdom og menneskesynet i sosialt arbeid er godt forenlig med dette arbeidet.

Det kan være en utfordring å holde fokus på forebygging av voldelig ekstremisme siden mange forstår dette som en

egen arbeidsmetode eller område litt på siden av det arbeidet vi gjør med ungdommene. Det er viktig at vi forstår at dette er noe vi allerede gjør, tiltakene er ofte de samme og det handler tilhørighet, identitet og søken etter å finne sin vei. Det bør være noe som ligger i bakhodet når vi jobber med ungdommer og integrere den i alle deler av arbeidet vi gjør, og ikke bare i enkelte saker. For å kunne gjøre nettopp det er det viktig at faggruppene opparbeider seg en viss grad av kunnskap

og forståelse på hvordan radikaliserings foregår, hva som er sunt og hva som er skadelig eller beveger seg som det ulovlige. Radikaliserings og søken etter ekstreme miljøer er også en variant av risikoatferd, og skal møtes med samme metodikk og med samme menneskesyn som vi møter andre former for utenforskap.

Kilder

Gule, i Utveier (2014) videoklipp fra informasjonsside.

Hentet den 22.11.16 fra <https://utveier.no/veien-inn/vare-barn-er-sarbare/>

Hansen, H (16.11.2016) Praktiske erfaringer med unge i risikozonen for radikaliserings og voldelig ekstremisme (Powerpoint-presentasjon) Forelesning ved HIOA, UTVKR 6000

Helland, H. og Øia, T. (2000) Forebyggende ungdomsarbeid. Bergen:Fagbokforlaget

Justis- og beredskapsdepartementet (2014) Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, Oslo: Departementenes service- og sikkerhetsorganisasjon

PST (2016) Tamarapport: Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikaliseret? 16/03327, PSTs Sentrale enhet, hentet 17.09.16 på http://www.pst.no/media/82236/2016_09_08_radikaliseringsprosjektets-rapport_ugradert.pdf

Trondheim kommune (2015) Tiltak for inkludering, mestring og opplevelse av tilhørighet. Tiltaksplanfor forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Trondheim Kommune. Hentet 02.09.16 fra <https://www.trondheim.kommune.no/content/1117749820/Forebygge-radikaliserings>

EN SEXOLOG ER EN SEXOLOG ER EN...

“Her kjæm sexologen!” er det en jente som ofte roper når jeg er på oppsøkende og går innom Trondheim Torg. For en fantastisk introduksjon tenker jeg hver gang. Det er alltid noen av de andre ungdommene som er tilstede som lurar på hva en sexolog egentlig driver med, og som oftest blir det artige spørsmål, fine samtaler og det er alltid noen av gutta som høyløyt forteller at “sex - det kainn æ aillt om”.

Vebjørn Brækken
Sexolog

Å ha spesialiserte hjelpetiltak slik som psykolog og sexolog ansatt i en tjeneste med så stor nærhet til brukergruppa ser vi som en definitiv styrke for USiT. Det gjør det enklere for oss å kartlegge og henvise ungdom videre til rett hjelpeinstans ellers i hjelpeapparatet - eller å tilby rett hjelp til ungdom når de faktisk er motivert for å motta bistand. Vi vet at ventelister og køståing fortar drepen på motivasjon til endring og vi ser at mange ungdommer er utålmodige når de vil ha hjelp, men at de dessverre også venter i det lengste med å oppsøke denne hjelpen.

Ungdommene vi møter har mange spørsmål om sex, kropp og forhold. Alt fra om hvordan man skal fortelle mamma at man kanskje er lesbisk til spørsmål om det gjør vondt å ha sex eller om det rare man har fått på tissen kan være en kjønnsykdom. Vi opplever at ungdommene gjerne ønsker å snakke om temaet. Ungdom er opptatt av sex og de er nysgjerrige, og ofte har de informasjonen om hva sex er fra internett, porno og venner. Derfor spenner spørsmålene de har fra de helt barnslige naive til avanserte spørsmål om trekant og analsex, rett og slett fordi mange ung-

dommer kan en masse om avansert sex, samtidig som de mangler egen erfaring og kunnskap om grenser og sin egen kropp.

Jeg møter også unge som opplever at kjønnet de ble født med ikke stemmer med den personen de selv oppfatter at de er. Noen kaller seg transpersoner, andre vet ikke helt hva de skal si at de er. Men felles for dem alle sammen er at de har brukt mye tid på å tenke gjennom hvem de er og hva som kjennetegner et kjønn, noe som gjør dem til fantastisk spennende samtalepartnere. 2017 har vært et år der vi har lært mye og fått mange nye perspektiver fra alle ungdommene som har vært innom.

Ungdom og sexsalg

Da vi startet opp “Samtaletilbud for unge som selger eller bytter sex” i USiT var vi kanskje litt naive? En av de viktige funnene i USiTs rapport “Å se i mørket” var at ungdommer med sexsalgserfaring var storforbrukere av hjelpeapparatet, men at de ikke ble spurt om de hadde denne erfaringen. USiT har informerte om tilbudet vårt rundt i kommunen, vi har oppfordret til å tørre å spørre.....og så ventet vi på at henvendelsene skulle komme. Og vi ventet, vi etterspurte og ventet igjen. Og så måtte vi innse at vi nok ikke kom til å få så mange henvendelser fra hverken barnevernstjeneste, institusjoner eller helse-søstre.

Samtidig har vi heldigvis hatt et stort fokus på problematikken internt, så de ansatte i Ute-seksjonen snakker med ungdom om dette. Vi spør og vi får fine samtaler om salg og bytte av sex. Vi får historier om kjæresten og sex som er fine og vi får høre om de gangene det ikke var så bra. Vi hører om jenter som føler seg presset til å tilby sex for å være med i gjengen eller på festen,

“ *Vi opplever at ungdommene gjerne ønsker å snakke om temaet*”

gutter som blir tilbudt penger av eldre menn og unge gutter som har kjøpt sex av voksne kvinner. Jeg har snakket med flere sosialarbeidere som synes sex er et vanskelig tema. Det er personlig, man er redd for å tråkke noen på tærne eller spørre på feil måte. Og en del har sagt at de er redd for hva slags spørsmål de skal få eller om de kan klare å respondere på en adekvat måte. Da blir det enkleste å ikke ta opp sex i det hele tatt. De fleste ungdommer er høflige og vil helst ikke plage noen, så dersom vi utstråler at sex er noe vi synes er vanskelig å snakke om vil de som oftest la oss være i fred med sine spørsmål og historier.

Tilbud til hvem?

I rettferdighetens navn må vi faktisk si at vi har fått henvendelser om unge som trenger noen å snakke med om seksualitet, fra både NAV, fritidsklubber, boliger for enslige mindreårige flyktninger og barneverntjenesten. Ingen av disse har blitt henvist til oss fordi de har sexsalgerfaring, men ved flere anledninger har ungdommene likevel fortalt at de opplever å bli tilbudt penger for sex eller de har opplevelser som ligger helt i gråsonen inn mot prostitusjon. Vi har også fått henvisninger fra Pro-sentret i Oslo, der flere har vært

henvisninger på kvinner som egentlig er eldre enn vår målgruppe. Tilbakemeldingene fra Pro-sentret og fra kvinnene selv er at det mangler et tilbud for sexarbeidere i Trondheim som ikke ruser seg. Subrosa er et alternativ for de rusavhengige, men kvinnene vi har møtt sier de ikke ønsker å identifisere seg med denne gruppa og at de derfor ikke oppsøker Subrosa. I stedet reiser de til Oslo eller tar kontakt med Uteseksjonen. Vi ser klart at det er et behov for et lavterskel tilbud med både helsefaglig og sosialfaglig kompetanse for også de voksne som er i prostitusjon. Denne mangelen klarer ikke Uteseksjonen å ta av for, selv om vi enda ikke har avvist noen som selv har tatt kontakt med oss.

Uteseksjonen i Trondheim lover at vi skal fortsette å snakke høyt om temaet til andre i hjelpeapparatet ved alle anledninger vi kan få. Det er et uforløst potensiale i at flere får øynene opp for problematikken. Og vi skal definitivt fortsette å snakke med ungdommene vi møter om egne grenser, om kropp og seksualitet og vi skal spørre dem om erfaringer med salg og bytte av sex.

For du ser det ikke før du tror det.

FOREBYGGING AV SELVMORD

FOTO: SHUTTERSTOCK

Trondheim kommune har vært i beredskap etter at det våren 2017 ble meldt om flere selvmordsforsøk blant ungdommer i byen. Dette gjorde sterkt inntrykk på alle som jobber med ungdommer i kommunen. Faren for at dette kunne ha en smitteeffekt var skremmende, vi spurte oss om det kunne være felles utløsende årsaker til at dette kunne skje. I Uteseksjonen var vi opptatt av å finne vår rolle i dette arbeidet.

Geir Vågen
Psykolog

Uteseksjonen jobber med utsatt ungdom, og har jobbet med mange ungdommer som har drevet med selvskading, og hatt tanker om å ta livet sitt. Det har vært et behov å kjenne til både utfordringene og få oppdatert kunnskap i forhold til hvilke faresignaler vi skal være opptatt av og hvordan vi skal håndtere det. Selvmord er en av de hyppigste dødsårsaker i den alderen som er vår målgruppe, og ansatte i Uteseksjonen har ønske om å ha en best mulig praksis i forhold til problematikken. Så våre spørsmål var hvordan kan vi identifisere faresignaler og forebygge selvmord hos de ungdommene vi har kontakt med.

På Uteseksjonens fagdager inviterte vi psykologspesialist Kåre Sivertsen fra Østmarka som underviste om selvmordsrisiko og -vurdering. Psykologen ved Uteseksjonen deltok også ved den 9.nasjonale konferanse om selvmordsforskning og- forebygging.

Hvordan vi skal kunne ta ungdommene på alvor, og hva vi kan gjøre for å hjelpe dem videre er noe vi har hatt mye oppmerksomhet på dette året

Det å vurdere selvmordsfare er utfordrende i individuelle tilfeller. De aller færreste ungdommer vil gjøre alvorlig forsøk på å ta sitt eget liv. Noen faretegn kan det likevel være viktig å være oppmerksom på.

Det er viktig å være bevisste på denne problematikken blant vår målgruppe da vi er kjent både gjennom erfaring og forskning, at de ofte ikke oppsøker tradisjonelle helsetjenester og er underrepresentert i spesialisthelsetjenesten. Mange av våre ungdommer sliter med rusmisbruk, og økt bruk av alkohol og andre rusmidler er forbundet med høyere selvmordsfare (se for eksempel <http://www.med.uio.no/klinmed/forskning/sentre/nssf/kunnskapsressurser/fakta-selv-mord-selvskading/rus/>). Vi som hjelpere må tørre å spørre om selvmordsatferd og tanker, og være klare for å ta i mot det som blir svart. Vi vil også følge opp trender som kan være uheldige, og være oppmerksomme på risiko for smitteeffekt i etterkant av selvmord eller selvmordsforsøk.

Siv Hilde Berg, som er forsker ved Stavanger universitet, og hennes medarbeidere har i en kvalitativ studie undersøkt pasienters erfaring med spørsmål om selvmordstanker. Konklusjonen er at det kan oppleves negativt dersom de ikke opplever å bli forstått og møtt som individer. Dersom de opplever at de blir får spørsmål om selvmordstanker av en ukjent fagperson med en sjekkliste som gir inntrykk av å ha lite tid gir det ikke en opplevelse av å bli verdsatt og tatt på alvor. Befolkningsundersøkelser kan ha den ulempen at de utføres av personer ungdommene ikke kjenner. Det er ikke sikkert at ungdommer opplever at det er omtanke for dem som ligger bak en screening der de svarer på et skjema, eller møter noen de ikke har et personlig forhold til. Da ønsker de heller ikke nødvendigvis å fortelle om eventuelle selvmordstanker.

Vår innsats vil først og fremst være rettet mot de ungdommene vi jobber med. Vi har den fordel at vi kan ta oss tid til å bli kjent med dem vi får kontakt med. I disse samtalene kommer det i blant frem tanker om å ta sitt eget liv, og dette kan være utfordrende for oss når vi hører om det. Hvordan vi skal kunne ta ungdommene på alvor, og hva vi kan gjøre for å hjelpe dem videre er noe vi har hatt mye oppmerksomhet på dette året. Tryggheten til å spørre og vissheten om at vi kan få støtte fra kollegaer er viktig når det er bekymring for selvmord.

Selv-mord, selvmordstanker og bekymring for selvmord blant ungdommer ble dessverre gjort mer aktuelt enn vanlig i 2017. Dette er dramatiske hendelser som har preget mange, både stor-samfunnet, det profesjonelle hjelpeapparatet og de nærmeste pårørende som venner og familie. Uteseksjonen i Trondheim skal fortsette å sette tematikken på dagsorden, vi skal diskutere og søke kunnskap for at vi skal kunne møte ungdommer, pårørende og andre på best mulig måte. Vi ønsker å være et "system" som er modige og trygge i møte med mennesker i krise, og på denne måten være en del av å skape håp om at livet er verdt å leve. Det å forebygge utenforskap og hindre økt marginalisering for de mest utsatte gruppene vil være et ledd i å hindre sosial ekskludering, som på sikt kan minske risikoen for flere selvmord og selvmordsforsøk. De diskusjonene vi har hatt, og den opplæringen vi har fått vil forhåpentligvis bidra til at vi blir oppmerksomme på hva vi kan gjøre, og forhindre at frykt for selvmord gir en opplevelse av hjelpeløshet.

<https://helsedirektoratet.no/folkehelse/psykisk-helse-og-rus/selv-mord-og-selvskading/veiledende-materiell-for-kommunene-om-forebygging-av-selvskading-og-selv-mord>

SOMMERJOBBSPROSJEKTET

– en kriminalitetsforebyggende suksess.

Sommerjobbprosjektet har blitt til en tradisjon for Uteseksjonen og Trondheim kommune. Konseptet er så å si uendret siden 2010: Ungdommer ansettes i sommermånedene midlertidig i Trondheim kommune og lønnes gjennom Sommerjobbprosjektets budsjettet, mens ungdommene enten jobber i private bedrifter, frivillige organisasjoner, deler av staten eller en kommunal virksomhet. I all hovedsak var det også i år tiltenkt å tilby 60 lønnede arbeidstimer per deltaker.

Matz Seifried

I 2017 skulle midlene gå til særlig utsatte unge hvor bekymring rundt kriminell aktivitet var høy, og der (nye) lovbrudd ville vært alternativet uten jobbtilbud. Her skiller årets mål seg fra tidligere år, der bekjempelse av fattigdom eller integrasjon i samfunnet og arbeidsmarkedet var lagt mer vekt på.

Hovedmål og delmål for 2017

Kriminalitetsforebygging gjennom å skape alternativer til rusmisbruk og kriminelle handlinger for deltakerne.

- Bidra til mestringsopplevelser og en aktiv, meningsfull sommerferie
- Skape læring knyttet til lønnet arbeid
- Sikre gode arbeidsvilkår for ungdom gjennom arbeidskontrakt, tarifflønn, feriepengar
- Redusere fattigdom og avlastning av familieøkonomien
- Skape lave terskler for ungdom og arbeids-giverne til å engasjere seg i prosjektet

Rammer

Uteseksjonen sto ansvarlig for drift og koordinering av årets Sommerjobbprosjekt, i samarbeid med LINK ved Omsorgsenheten. Årets budsjett-ramme lå på 400.000 kroner. Hele summen gikk til betaling av lønnsmidler til ungdommene. I tillegg dekket Barne- og Familietjenesten Heimdal og Østbyen lønnsmidlene for en ungdom hver, for å sikre ungdommene plass i prosjektet. Personalressursene som krevdes for å formidle og følge opp ungdommene i prosjektperioden ble dekket av Uteseksjonens og LINKs og Barne- og familietjenesten Midtbyens ordinære budsjetter for 2017. 37 ungdommer i alderen mellom 14 og 20 år deltok i prosjekt. Til sammen jobbet disse 1945 timer i 33 ulike bedrifter. Direkte involvert i prosjektet var til sammen 21 ansatte fra Uteseksjonen, LINK og BFT-Midtbyen, samt flere kollegaer som sørget for at dette samarbeidsprosjektet fungerte smidig fra start til slutt.

Alders-, kjønns- og bydelsfordeling vises i tabellene nedenfor.

Gjennomføringsprosentene

Når det gjelder gjennomføring av arbeidstimer, er Uteseksjonen veldig fornøyd i år. 29 av 37 deltakere gjennomførte alle avtalte timer. Dette er en tydelig økning sammenlignet med 2016 (17 av 28), både prosentvis og når man ser på antall hoder. Tre ungdommer gjennomførte over 75 % av timene, en ungdom gjennomførte mer enn 50 % av timene. Kun fire ungdommer gjennomførte under halvparten av timene, som rent tallmessig betyr en firedobling i kategorien sammenlignet 2016. Samtidig måtte vi gå ut i fra at årets fokus på særlig utsatt unge koblet med høy bekymring for kriminelle handlinger også ville kunne medføre en større frafallsprosent.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Fikk vi rekruttert de 'rette' ungdommene til prosjektet?

Fra et gjennomføringsperspektiv mener vi - ja, absolutt! Når det gjelder historie av lovbrudd og potensialet for nye lovbrudd, er Uteseksjonen også "fornøyd" med rekrutteringen. Dette mener vi på tross av at vi ikke gjennomførte en personundersøkelse med tanke på kriminalitet av søkere i forkant, ei heller var det et mål om å få tak i kriminalstatistikk om deltakerne i etterkant av prosjektet (follow-up). Deltakergruppen ble til gjennom å stole på at våre samarbeidspartnere rekrutterte i tråd med prosjektets hovedmål, samt Uteseksjonens konkrete kunnskap om eller bekymring for individene som fikk plass i prosjektet. Eksempelvis fikk ut i fra vår kunnskap minst elleve av deltakerne en straffereaksjon i 2017 - eller i nærmeste fortid. Videre hadde vi begrunnet mistanke eller konkret kunnskap om at minst 17 av ungdommene brukte/har brukt illegale rusmidler, at minst åtte ungdommer hadde vært innblandet i fysisk voldelige konflikter og at minst tre av deltakerne er tiltalt for vinningskriminalitet. Det dessverre mest tydelige eksempelet er deltakeren som ikke fikk anledningen til å gjennomføre alle arbeidstimer grunnet en varetektsfengsling. Et barnevernsvedtak er ingen markør for kriminalitet. Likevel sier det noe om hjelpebehovet for et barn og/eller en familie. Over halvparten av deltakerne hadde barnevernsvedtak i 2017.

Resultatene av sommerjobbprosjektet i 2017 er gode. I tillegg til en høy gjennomføringsprosent fikk tre ungdommer tilbud som tilkallingsvikar av arbeidsplassen; to benyttet seg av muligheten. Flere deltakere har begynt på eller ønsker å gå en yrkesrettet linje i videregående skolen og flere av

Bydel	Antall
Heimdal	13
Lerkendal	6
Midtbyen	7
Østbyen	11

Alder	Antall	Jenter	Gutter
14	4	2	2
15	3	0	3
16	12	7	5
17	8	3	4
18	9	1	8
19	0	0	0
20	2	0	2
Totalt	37	13	25

disse jobbet i bedrifter innenfor bransjen de før eller siden har planer om å jobbe i. Uteseksjonen regner med at disse deltakerne vil ha en styrket søknad for lærlingeplasser, støttet av en ekstra og relevant referanse gjennom Sommerjobbprosjektet. Videre kan det nevnes at Sommerjobbprosjektet har bidratt til at Uteseksjonen i mange tilfeller har kommet i en god/bedre posisjon til deltakerne, noe som kan bære frukter i en eventuell videre oppfølging av ungdommene - enten ved oppfølging på vedtak eller på lavterskelnivå. Læringskurven har vært bratt for noen deltakere. Noen hadde i forkant ingen kunnskap om beskatning, noen måtte opprette sin første bankkonto, andre hadde aldri hørt om arbeidsmiljøloven. Dessuten var det en ny erfaring å gå inn i arbeidstakerrollen - i en voksenverden - og mange hadde gode mestringsopplevelser på arbeidsplassen.

Uteseksjonen ønsker å takke ungdommene for innsatsen samt alle bedrifter og andre samarbeidspartnere for et vellykket Sommerjobbprosjekt 2017!

“

*Inkludering er
det å klare å møte
annerledeshet
med kjærlighet*

INKLUDERING VS EKSKLUDERING

– med et håp om mer plass i 2018

Etter et endt år er det godt og faglig nødvendig å sette av litt tid til ettertanke. Man skal ikke gruble i fortiden og bli værende der, men forsøke etter beste evne å ta med seg de gode kunnskaper og refleksjoner inn i nåtidens arbeid for å gjøre 2018 til et enda bedre sted å være, spesielt for de barn, ungdommer og unge voksne som vi møter i Uteseksjonen.

Ved å ta seg tid til å se tilbake på året som har gått, dukker det opp flere ting som ikke så lett lar seg besvare, men som likevel er viktig å dvele ved. Slik kan man bli klokere, og klokskap er særdeles viktig i møte med sårbare ungdommer.

Vi må se hver enkelt individ som en del av noe større. Alt henger sammen. Noen ganger vandrer vi gjennom ukene og dagene med blikket vendt ned. Verden blir med et lettere og lysere om vi av og til tar oss tid til å løfte blikket. Inkludering er et så vakkert ord, positivt ladet teoretisk sett, men særdeles vanskelig å sette ut i praksis. Det betyr ikke at alle skal behandles likt, men møtes med nestekjærlighet for den de er. Mye godt arbeid gjøres, og mye står igjen. Inkludering krever mot, handlingskompetanse, tro på endring og voksne som tar innover seg det ansvaret de har. Inkludering er det å klare å møte annerledeshet med kjærlighet.

Utfordringer kommer tettere på oss. Vi må ta utfordringer og globale kriser innover oss her i Norge og i Trondheim. Vi kan ikke og har ikke lov til som voksne å se ned. Vi i Uteseksjonen er veldig opptatt av relasjon

mellom mennesker. Gode relasjoner er avgjørende og det er vi voksne som har ansvaret for relasjonene. Vi som kloke voksne og fagpersoner vet hva som fremmer gode relasjoner. Det kan ta tid å bygge disse, og tid er ofte noe man kjenner man har lite av, og mange tar ikke innover seg viktigheten av å være tålmodig. Vi vil ha raske løsninger som kan måles i resultat som kan presenteres.

Det er viktig å være klar over relasjonenes kraft og virkning, som både utviklingshemmende og utviklingsfremmende. Hvis ikke ser man raskt inkluderingens ytterpunkt nemlig ekskludering.

Når jeg skriver denne teksten har jeg samfunnets syn på barn og unge i tankene. Hvordan ser vi på barn og unge i dagens Norge? Svaret på dette spørsmålet tenker jeg er avgjørende i forhold til om vi ser resultater som følge av inkludering eller som følge av ekskludering. Mye godt arbeid gjøres, men mye gjenstår. Det er voksne som har ansvaret for barn i samfunnet, alle barn. Vi er alle forskjellige og vi er alle like. Når vi møter barn vil jeg at vi skal tenke på at de er barn og

**Rannveig Damås
Hermansen**

at de trenger voksne som inkluderer og er klar over hva det vil si å inkludere. Det er mye god psykisk helse i god inkludering både for den som inkluderer og den som inkluderes. Det er ingen oppskrift på hvordan det gjøres, men jeg er overbevist om at vi trenger naboer som alltid har plass til en til rundt middagsbordet, lærere og voksne i skolen som ser og bryr seg det lille ekstra, og voksne som er modige nok til å spørre barn direkte hvis vi får en magefølelse på at noe ikke er greit.

Cezinando synger en sang som heter "Håper du har plass". Uteseksjonen skal ha plass, skolene skal ha plass og det norske samfunnet skal ha plass - til alle barn, - uansett.

Trondheim kommune
Barne- og familietjenesten
Uteseksjonen i Trondheim
PB 2300, Torgarden
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no/uteseksjonen

142756 • April 2018
Layout og print: Skipnes Kommunikasjon AS
Camilla Wright - Red

